

Natur & miljø

NATUR & MILJØ / 1-2010
ET MAGASIN FRA NORGES NATURVERNFORBUND

- [Klimaforhandleren](#) side 10
- [Billig i Stavanger](#) side 4-5
- [Olje i Nigeria](#) side 24-25

Fisket 106 000 tonn truede arter:

SVØMMER MOT FULL KOLLAPS

Veien
videre
er et
felles
ansvar

- vi gjenvinner batterier

BATTERIRETUR®

Vi gjenvinner batterier

www.batteriretur.no

Utgever av Natur & miljø:

Norges Naturvernforbund
Grensen 9b, 0159 Oslo, Norge.
Besøksadresse: Grensen 9b, Oslo.
Tlf: 23 10 96 10
E-post: redaksjonen@naturvern.no
Telefaks: 23 10 96 11
Bankgiro: 7874.05.56028

Redaktør: Kristian Skjellum Aas
ka@naturvern.no

Journalister: Tor Bjarne Christensen
tbc@naturvern.no
Martin Ødegaard
mo@naturvern.no

Annonser: Kabate, tlf 22 59 91 80
Lay-out: Ketill Berger, Film & Form
og Kristian Skjellum Aas
Designmal: Gazette
Trykk: GRØSET™

Abonnement:

Institusjoner: kr. 700,-
Enkeltpersoner: kr. 320,-
Bestilles hos
medlreg@naturvern.no
eller www.nogm.no

Naturvernforbundet innestår ikke
for miljøvennligheten til de bedrifter,
tjenester eller produkter som det
annonseres for i Natur & miljø.

INNHold: NR 1/10

”Det var Kina, med hjelp fra India og andre u-land, som blokkerte avtaleforhandlingene. Det var Kina som sa at i-landene ikke fikk nevne sine egne utslippsmål i avtalen. Du kan ikke skylde på Obama eller Merkel for det.”

Mark Lynas, klimaforfatter og medlem av Maldivenes forhandlingsdelegasjon i København, side 10

Varierende busspriser side 4-5

2010: Naturmangfoldåret side 6-7

Fisker truede arter side 8-9

Krangel etter Køben side 10-11

Vil utvide Gardermoen side 14

Pigghå i blodet side 19-21

FASTE SIDER

I korthet / side 15

Fotokonkurranse / side 22-23

Nytt fra Naturvernforbundet / side 30-33

Miljøagentene / side 36-37

Historie / side 38

Oljens bakgård side 24-25

Natur & miljø har vært med nigerianske miljøvernere på tur i Niger-deltaet. Området er svært ødelagt av oljeselskapenes skjodesløse herjing. Lokalbefolkningen må vasse i oljeholdig vann for å skaffe mat.

(FOTO: PER ERIK SCHULZE)

Forside: Pigghå. Foto: Erling Svensen/UWPhoto

Neste Natur & miljø kommer i april 2010.

LEDER

Mageplask med mening?

Vi dro til København med håp om en internasjonal klimaavtale. Vi kom hjem til jul med en slapp, ikke-vedtatt tekst som ble forhandlet frem av få land. Klimatoppmøtet i København var det største, internasjonale forhandlingsmøtet FN noensinne har arrangert. Og det endte med et iskaldt mageplask midt i Øresund.

I ettertid krangler aktørene om hvem som hadde skylda. Kina peker på USA. USA peker på Kina. EU peker på alle andre. I denne utgaven intervjuer vi en av de som klarest har meldt at han har svaret: Den britiske klimaforfatteren Mark Lynas, som var til stede i det aller helligste under forhandlingene. Han fremholder Kina som syndebukk.

Samtidig har Kina annonsert at de ønsker en forpliktende, internasjonal klimaavtale ved neste korsvei. Klimaspørsmålet har blitt storpolitikk: Aldri før har statsledere løpt brølende fra rom til rom i intense forhandlinger, for å sikre at det i det minste kom noe ut av et klimaforhandlingsmøte. Klimaet er løftet opp der det hører hjemme: På øverste hylle i internasjonal politikk.

55 land har påtatt seg forpliktelser etter den nye avtalen fra

København. For første gang er USA og Kina med blant dem. Avtalen er ikke bindende, ikke vedtatt, ikke rettfærdig og ikke godkjent av alle, men kan forhåpentligvis brukes som et springbrett mot noe bedre til neste år. I så fall var ikke København-møtet helt bortkastet likevel.

For nå er storpolitikkerne på banen. De skjønner at noen sleivete formuleringer i stjålne e-poster, ett feil årstall i en rapport på over 3000 sider og en kald vinter i Sør-Norge ikke endrer på fakta: Verden blir varmere. Store deler av kloden har hatt unormalt varmt vær, blant annet Svalbard, Grønland og store deler av den sørlige halvkule. Verdenshavene har aldri vært varmere. Faktum viser at klimaforskernes teorier holder stikk.

Nå er det opp til storpolitikkerne å gjøre noe med det. Det trengs en internasjonal avtale som binder landene til å kutte sine utslipp så mye at temperaturøkningen staggjes. Samtidig er det viktig at Norge ligger i forkant, og begynner det tunge arbeidet med reelle kutt i innenlands utslipp. Venter vi, blir jobben tyngre senere.

Kristian S. Aas / Redaktør

BERGEN DYREST OG BILLIGST

Bergen har den dyreste kollektivtrafikken i Norge for pendlere som skal internt i byen. Kommer du fra distriktene rundt, blir den imidlertid billigst sammenlignet med andre norske byer. Stavanger utmerker seg med rimelig bytrafikk.

Stavanger har Norges rimeligste bybusser. Kjøper du halvårskort, kan du reise for 500 kroner i måneden. For 600 kroner kan du reise i hele storbyregionen, fra Rennesøy i nord til Bryne i sør. (FOTO: KOLUMBUS)

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvern.no

Pendler du de 35 kilometrene fra Jessheim til Oslo, må du betale 1590 kroner i måneden. Flytter du til Alverstrømmen i Lindås utenfor Bergen, og pendler de 34 kilometrene inn til sentrum, slipper du unna med 720 kroner. På typiske pendlerstrekninger mellom 30 og 45 kilometer er det enorme prisforskjeller i Norge.

UNDERSØKTE PENDLERPRISER

Natur & miljø har undersøkt prisene for kollektivtrafikk i Norge. Vi har sjekket den bil-

ligste prisen som en pendler kan betale for å bruke kollektivtrafikken i 30 dager i Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger, Kristiansand og Tromsø. Vi har også tatt med Stockholm og København for sammenligning. I tillegg har vi sjekket prisen for 30 dagers reise på pendlerstrekninger som ligger 30–45 kilometer utenfor disse byene, og funnet den rimeligste prisen pendlere kan finne. Også her har vi tatt med eksempler fra Stockholm og København til sammenligning. Vi har ikke beregnet effekten av skattefradrag, da dette beregnes ut fra reiseavstand og vil være tilnærmet likt for alle reise- og strekninger vi har tatt med i vår sammenligning.

STAVANGER BILLIGST

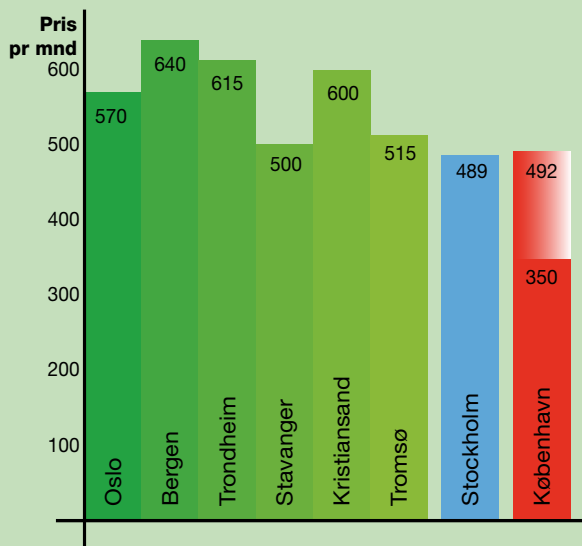
I Stavanger kan du reise for 500 kroner i måneden, hvis du kjøper et kort som gjelder for 180 dager. Legger du på 100 kroner, får du et «fleksipass» som gjelder fra Rennesøy i nord via Stavanger og Sandnes til Bryne i sør, på alle busser (men ikke tog). Det gir Stavanger og Nord-Jæren Norges billigste bykollektivtrafikk.

– Vi er veldig glade for å høre at vi er billigst. Takstene i Rogaland oppleves nok ikke som de rimeligste i landet, men det er veldig bra for oss at undersøkelsen viser at vi er det. Vi har likevel en jobb med å gjøre tilbudet så godt at det konkurrerer med

Prisoversikten

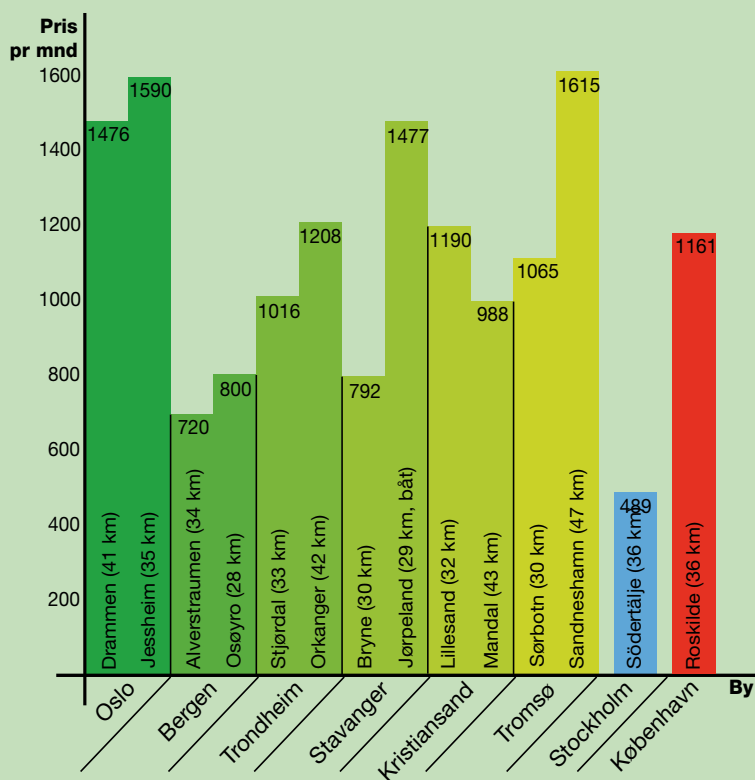
Bytakster

Tabellen viser laveste pris for 30 dagers bruk av kollektivtrafikken i utvalgte byer. For Trondheim, Kristiansand og Tromsø innebærer dette kjøp av 180-dagerskort, som selges med rabatt i forhold til 30-dagerskort. Stockholm har enhetstakst i hele fylket, og prisen er basert på kjøp av årskort. København har flere takstsoner. Kortet til 492 kroner dekker hele den sentrale delen av byen. I Stockholm, København og Oslo (fra 1. mars) er nattrafikk inkludert, det er den ikke ellers i Norge.

Pendlertakster

Tabellen viser laveste pris for 30 dagers bruk av kollektivtrafikk på utvalgte pendlerrelasjoner. For Oslo-Drammen er det regnet tog, da buss er dyrere. For Stavanger-Jørpeland er det regnet kun hurtigbåt, et kort som gjelder både på båten og buss/ferge koster 1800 kroner. I Stockholm og København er nattrafikk inkludert, det er den ikke i Norge.

bil. Frekvens, rutetraseer og kollektivfelt er svært viktig for oss. Hvis bussene kommer raskere frem enn bil, kan vi virkelig begynne å snakke, sier kommunikasjonssjef Karianne Haarr Nedrebø i Kolumbus.

- HAR UTVIDET BYTAKST-OMRÅDET

Forrige gang Natur & miljø sjekket kollektivpriser, var Trondheim dyrest i Norge. Siden da har byen fått et tilbud om 180-dagerskort, som reduserer prisen for én måned til 615 kroner. Det gjør at Bergen inntar tronen som byen med Norges dyreste bytransport.

- Det er gjort tiltak for å gjøre det bil-

ligere å reise fra omlandet og inn til Bergen. Når det gjelder bytaksten har vi utvidet sonen som bytaksten gjelder, istedenfor å kutte prisen. Nå går bytaksten i Bergen helt ut til Kleppstø på Askøy og Straume på Lillesotra, forteller markedssjef Målfrid Vik Sønstabø i Skysst til Natur & miljø.

SKAL BLI BILLIGERE I AKERSHUS

Oslo-området har, sammen med Tromsø, Norges dyreste kollektivtransport på pendlerstrekninger mellom 30 og 45 kilometer. Innpendlingen til Tromsø er derimot svært liten sammenlignet med de tunge reiselasjonene på Østlandet. At en pendler fra

Jessheim til Oslo skal betale over dobbelt så mye som en pendler fra Lindås til Bergen skal det bli slutt på neste år, sier informasjonssjef Gry Isberg i Ruter.

- 2010 er et mellomår for oss. Neste år innfører vi et helt nytt sonesystem i Akershus, som vil bli rimeligere og mye mer oversiktlig enn dagens. Dette vil komme de reisende i Akershus til gode, sier Isberg.

Hun legger til at alle kort og billetter i Oslo blir gyldige på nattbusser fra og med 1. mars. Ruter er først ute i Norge med dette, mens i både Stockholm og København har vanlige kort og billetter vært gyldige på nattbusser i lang tid.

2010 – ÅRET DA UTRYDDDELSEN FORTSETTER

I 2010, året da utryddelsen av arter skulle stanse, vil det bli fisket titusener av tonn med truede fiskeslag. Unike gammelskoger vil bli hugget, med støtte fra staten. Ødeleggelsen av tareskoger vil fortsette og det vil bli bygget i sårbar natur. Det kan koste oss dyrt ifølge ny forskning.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

Den 1. februar ble Det internasjonale naturmangfoldåret åpnet i Trondheim. 2010 er året da FN retter søkelyset mot klodens naturarv, mangfoldet av arter og økosystemer som alt liv er avhengig av. Det er året da Norge og de fleste andre land har lovet å stanse utryddelsen av arter – og det er året det blir klart at det ikke vil gå.

GAMLE PROBLEMER – NYE MÅL

2010 er også året for nye mål. I oktober

samles verdens land i Japan for å bli enige om nye mål som skal settes for klodens naturmangfold i 2020. Det skjer under toppmøtet i konvensjonen for biologisk mangfold (CBD). Miljøvernminister Erik Solheim lanserte nylig sitt forslag.

– Vi må få til en halvering av antall truede arter på rødlisten. Det er foreløpig min idé, og dette må diskuteres i regjeringen, sier Solheim.

Skal han lykkes, har han mye å diskutere med sine regjeringspartnere. I denne utgaven av Natur & miljø kan du lese mer om

Norges omfattende fiske av rødlistede arter, manglende skogvern og subsidisert hogst i våre mest artsrike skoger. Vi presenterer også en liste over 11 arter som står i fare for å bli utryddet. I 2010 fortsetter Norge å tære på det økonomen Pavan Sukhdev kaller naturkapital. Sukhdev tok seg to år fri, uten lønn, fra Deutsche Bank for å lede en internasjonal studie av verdien til verdens økosystemer. Hans team har regnet på hva tap av arter koster oss.

TAPER 11–25 MILLIARDER ÅRLIG

– Ifølge våre beregninger taper vi naturkapital til en verdi av 1 300 til 3 100 milliarder euro (11 000 til 25 000 milliarder kroner) årlig. Dette gjelder bare økosystemer på landjorda, i hovedsak avskoging. Tap på grunn av ødelagte marine økosystemer kommer i tillegg. Det er grunnleggende feil og mangler ved vår økonomiske modell som gjør at tap av naturkapital ikke synes i regnskapene, sa Sukhdev da han besøkte Trondheimskonferansen i begynnelsen av februar, ifølge NTB.

MILLIARDER GÅR TAPT

I Norge er det regnet lite på hvor mye av denne naturkapitalen som går tapt. Forskere ved Norsk institutt for vannforskning har antydnet at Norge trolig taper milliarder årlig på grunn av den pågående ødeleggelsen av tareskogene.

I en lang rekke fiskerier har fangstene falt dramatisk de siste tiårene. En konse-

FOTO: SVEN HOPPE/ISTOCKPHOTO

Overfiske, matmangel og endringer i havets økosystemer går hardt ut over lundefuglen. De siste tretti årene er bestanden i Norge halvert.

kvens av endringene i havets økosystemer er betydelige tap for norske fiskere, en annen er dramatiske reduksjoner hos en rekke sjøfugler, som lunde og lomvi.

– ET SAMFUNNSPROBLEM

Direktør Janne Solli i Direktoratet for naturforvaltning mener at tap av arter er et samfunnsproblem.

– Vi må slutte å se på tapet av naturmangfold kun som et miljøproblem. Dette er en utfordring som griper inn i alle samfunnssektorer. Tapet av mangfold er derfor et samfunnsproblem som det vil koste oss dyrt å ignorere, sier Sollie.

Sukhdev mener at regningen må sendes til den som forbruker naturkapitalen, enten det er nasjoner eller private selskaper. I Norge ville i tilfelle en stor regning måtte sendes til landbruket. Ifølge rødlisten er 2912 arter truet på grunn av arealpåvirkninger i skog- og jordbruket. I alt står 3800 arter på rødlisten. Til sammenligning er bare 183 arter i Norge rødlistet som følge av klimaendringene.

REGIMESKIFTE MED NY LOV

1. januar trådte den nye naturmangfold-

84 utryddet – 11 står for tur

11 norske arter er kritisk truet med sterk reduksjon i populasjonen. Risikoen for at de vil dø ut er ekstremt høy, ifølge rødlisten.

84 arter står som utryddet på rødlisten. Det virkelige tallet er trolig langt høyere, fordi bare en tredel av de artene man regner med finnes i Norge er vurdert til rødlisten. Natur og miljø kan her presentere en liste over artene som stuper i antall i Norge. Dette er arter som er redusert med mer enn 80 prosent de siste tiårene. Du vil nok dra kjensel på flere av dem.

1. Pigghå, fisk
2. Ål, fisk
3. Lomvi, fugl
4. Trønderlav, lav
5. Finntelg, karplante
6. Russearve, karplante
7. Småjonsokblom, karplante
8. Tatarsmelle, karplante
9. Fargeginst, karplante
10. Sibirstjerne, karplante
11. Kveinhavre, arplante

Kritisk truede arter med sterk populasjonsreduksjon. Kilde: Norsk rødliste 2006, Artsdatabanken

loven i kraft. Den blir et av regjeringens viktigste verktøy for å stanse tapet i naturkapitalen. Loven åpner blant annet for å gi særlig beskyttelse til prioriterte arter og utvalgte naturtyper. Mot slutten av 2010 skal regjeringen velge ut de første kandidatene.

– Naturmangfoldloven gir et regime-skifte. Når arter eller naturtyper er vurdert som utrydningstruet, må myndighetene heretter vurdere om det skal iverksettes tiltak. Jeg tror dette vil føre oss tre skritt frem, sier seniorrådgiver Kristin Thorsrud Teien i Miljøverndepartementet.

- å dekke husholdningenes og bedriftenes behov for finansielle tjenester
- å ha etiske retningslinjer for alle våre investeringer
- å ta miljømessige, etiske og sosiale hensyn i vår kredittgivning
- å være en attraktiv arbeidsplass
- å ha miljømessig orden i eget hus
- å stille etiske, miljømessige og sosiale krav til våre leverandører
- å være samarbeidspartner for idrett, kultur og humanitære organisasjoner

DnB NOR

BRØT LØFTE OM GIGANTVERN

For to år siden lovet miljøvernminister Erik Solheim gigantvern i norske skoger. Det ble det ikke noe av. I mellomtiden fortsettes hogsten i verdifulle gammelskoger.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

De siste årene har Natur & miljø kunnet fortelle om en rekke hogster i Norges siste artsrike gammelskoger. Det er helt lovlig. Landbruksdepartementet gir sågar støtte til å hogge ut gamle skoger i bratt terreng.

VARSLER 680, KOM MED 200

I januar 2008 varslet miljøvernminister Solheim vern av opptil 680 kvadratkilometer barskog i løpet av de neste par årene. Det greide han ikke å følge opp. I løpet av de to årene ble 200 kvadratkilometer vernet, under en tredel av det varslede vernet.

Biologer og skogforskere har konkludert med at det må snarlig vernes 4,6 prosent produktiv skog for å sikre artsmangfoldet. På lengre sikt bør 10 prosent vernes. Nå er bare 1,7 prosent vernet.

– Regjeringen nedprioriterer skogvern. Hadde de hatt ambisjoner, kunne de satt i gang en stor verneprosess nå. Vi har bedt

Det hogges fortsatt i Norges mest artsrike skoger. Dette er tømmer fra Gampedalen i Buskerud, hvor nesten 60 rødlistearter lever.

Skogvern i Norge

År	Vern (km ²)
2009	31,5
2008	169,6
2007	20,7
2006	28

Tabellen viser den rødgrønne regjeringens vern av produktiv skog i årene fra 2006–2009 i antall kvadratkilometer. Kilde: Direktoratet for naturforvaltning.

Solheim om en handlingsplan for hvordan han raskt skal nå målet om 4,6 prosent vern, sier Arnodd Håpnes, fagleder i Norges Naturvernforbund.

– OMFATTENDE VERN PÅ VEI

Under den rødgrønne regjeringen er det vernet 258 kvadratkilometer produktiv skog, en økning på bare 0,3 prosent. Statssekretær Heidi Sørensen i Miljøverndepartementet forteller at ytterligere 230 kvadratkilometer nå står for tur.

– I 2010 er det planlagt omfattende vernevedtak for skog på statsgrunn i Nordland og Nord-Trøndelag. Disse to sakene er nå under behandling i Miljøverndepartementet. I tillegg er det planlagt vern av flere områder som er tilbudt gjennom arbeidet med frivillig skogvern, sier Sørensen.

STRID OG PENGEMANGEL

I Norge er skogvernet forsinket av manglende midler og stridigheter fra brukerinteresser om hvilke skoger som skal vernes på statsgrunn. Statsskog, som er heleid av staten, skal ha erstatning for skoger som vernes. Enkelt sagt betyr det at staten skal ha penger av staten for å verne statens skoger. I Sverige gjør man det enklere. Der avstår de statlige skogselskapene fra erstatning. Cirka 1400 kvadratkilometer skog vernes i Sverige på denne måten. Det er syv ganger mer enn Solheims «gigantvern» de siste to årene.

FANGET 106 000 TRUET F

I 2009 ble det fisket 106 000 tonn med fisk som står oppført på den nasjonale rødlisten. Havforskerne anbefaler full stans i fisket etter flere av artene. Bestandene tåler ikke beskatning.

Forekomsten av dypvannsfisken uer er redusert med 50-80 prosent de siste 50 årene. Selv om havforskerne anbefaler fiskeforbud, tillater norske myndigheter fiske av over 8600 tonn i 2010.

FOTO: DAVID T. GOMEZ/ISTOCKPHOTO

lene for 2009 viser at Norges omfattende rødlistefiske fortsetter. I 2009 ble det fisket på snaue 20 marine arter som står oppført på rødlisten fra 2006. Fjorårets fangst var 20 000 tonn lavere enn i 2008. Det skyldes i hovedsak en sterk nedgang i fisket på tobis. Fjorårets rødlistefiske hadde en verdi på 450 millioner kroner.

Sammenlignet med 2008 ble fangsten av ål og tobis ble redusert betydelig, mens pigghå, kamskjell, håbrann, blålange, snabeluer, kveite og lange hadde en svak nedgang. Fangsten av vanlig uer og hummer økte noe, mens det var en kraftig økning på øyepål og brisling i fjor.

I tillegg kommer fisket av sterkt truet kysttorsk nord for 62 grader. De siste årene er mellom 22 og 26 000 tonn hentet opp av havet årlig. Tallene for 2009 kommer til våren.

– Det vil ikke bli aktuelt med stans i fisket av kysttorsk i 2010. Det vil ikke være mulig å gjennomføre i praksis. Ellers har vi et ganske omfattende vern av uer. Tobisen følges nå opp med en ny type arealforvaltning. Når det gjelder øyepål og brisling er vi litt uenig med Artsdatabanken. Dette er fiskeslag som tåler fisket godt, noe havforskningen også mener, sier Veim.

FISKER FISKENES MAT

Leder Lars Haltbrekken i Norges Naturvernforbund er ikke enig.

– Vi ser en positiv utvikling med lavere fangster på flere av artene, men vi stiller et spørsmålstegn ved øyepål og brisling. Dette er førfisker som har en viktig rolle i havets økosystemer som mat for andre arter. Dette fisket bør begrenses, sier Haltbrekken.

Naturvernforbundet er ikke prinsipielt mot fiske av rødlistede arter, men mener at man må ha god kunnskap om hver enkelt art før man tillater fiske. De ønsker også en begrensnings av det industrielle fisket med store trålere, til fordel for lokale kystfiskere.

– Det er et langt mer bærekraftig fiske, sier Haltbrekken.

TONN FISK

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

Om en fiskeart er sterkt eller kritisk truet, bestanden befinner seg på et historisk lavt nivå og havforskerne anbefaler fiskeforbud, er det ikke dermed sagt at fisket stanses. Det norske fisket av pigghå (se egen sak) og kysttorsk nord for 62. breddegrad er eksempler på det.

RØDLISTEFISK FOR 450 MILLIONER

Natur & miljøes gjennomgang av fangsttal-

LYTTER IKKE TIL HAVFORSKERNE

Det internasjonale havforskningsrådet (ICES) undersøker årlig hva fiskebestandene tåler av fiske. Hvert år kommer de med anbefalinger, som gjerne følges opp av norske havforskere. ICES anbefaler stans i fisket av kysttorsk nord for 62 grader, uer, pigghå og ål. Stikk i strid med rådene deler norske fiskemyndigheter ut kvoter for alle sammen med unntak av ålen. For de andre har man nøyd seg med å legge inn noen begrensninger.

– Vi har tiltak for de aller fleste fiskeslag på rødlisten. Spørsmålet er hvor hard medisin vi skal bruke, sier seksjonsleder Anne Kjos Veim i Fiskeridirektoratet.

Hun hevder at de følger rådene fra havforskningen i stor grad.

Rødlistefisket 2008-2009

Art	2008 Tonn	2009 Tonn	Verdi 2009 Mill. kr
1 Ål, kritisk truet	211	69	3,2
2 Pigghå, kritisk truet	712	544	3,3
3 Stort kamskjell, sårbar	899	747	15,7
4 Tobis/havsil, sårbar	81 553	27 418	40
5 Håbrann, sårbar	11	8	0,1
6 Blålange, sårbar	405	392	2,3
7 Vanlig uer, sårbar	8 117	8 268	58
8 Snabeluer, sårbar	1 774	967	5,7
9 Hummer, nær truet	44	50	10,6
10 Kveite, nær truet	1 764	1 587	52
11 Lange, nær truet	19 432	16 716	173
12 Brisling, nær truet	4 453	11 469	32
13 Øyepål, nær truet	6 650	37 293	51,4
14 Andre skater/rokker, nær truet	538	542	3
Totalt	126 563	106 070	450,3

Tabellen viser fiske av marine arter fra Norsk rødlist 2006 i årene 2007-2009 i antall tonn, samt verdien i millioner kroner for 2009. Kilde: Fiskeridirektoratet og Artsdatabanken.

KØBEN-KRANGEL OM KINA-KJØR

Etter forhandlingsfiaskoen i København krangles det om hvem som har skylden. for at avtalen ble svak. – Kina har ansvaret, sier den britiske klimaforfatteren Mark Lynas. – Alt for enkelt å si det, sier Tuvalus sjefforhandler Ian Fry.

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvern.no

Forfatteren Mark Lynas, som har skrevet flere bøker om klimaproblemet, deltok under de avgjørende forhandlingene i København som del av Maldivenes delegasjon. I etterkant skrev Lynas en dirrende artikkel for The Guardian, der han utropte Kina til forhandlingenes store bremsekloss.

– Kina saboterte samtalen, ydmyket Barack Obama med vilje og insisterte på en horribel «avtale» slik at vestlige ledere skulle dra hjem og få skylda.

Hvordan vet jeg dette? Jeg var i rommet og så at det hendte, skriver Lynas.

– LITT POMPØS

– Jeg var kanskje litt pompøs når jeg skrev at jeg var sikker på at hvis kineserne ikke hadde vært i rommet, ville vi fått «en klimaavtale som ville fått miljøvernere til å sprette champagnekorkene i alle verdens hjørner». Jeg er enig i at den mulige København-avtalen allerede da var betydelig svekket. Men det var Kina, med hjelp fra India og andre allierte u-land, som blokkerte avtaleforhandlingene. Det var Kina som sa at i-landene ikke fikk nevne sine egne utslippsmål i avtalen. Og det var Kina som fikk plukket ut temperaturmålene fra avtalen. Du kan ikke skylde på Obama

eller Merkel for det, sier Lynas til Natur & miljø.

– KORTSLUTNING

Etter artikkelen har

Lynas blitt kritisert fra flere hold, blant annet fra Norges Naturvernforbund.

– Å legge hovedskylden på Kina er en kortslutning som kan vise seg ganske farlig for de videre forhandlingene. USA og EU må godte seg over å gå fri. Kina reagerte på at i-landene ville ha med utslippsmål som betydde at verdens u-land ville måtte gjøre brorparten av jobben. Med 50 prosent kutt i globale utslipp, og 80 prosent kutt i de rike landenes utslipp i 2050, vil fortsatt hver innbygger i rike land kunne forurense dobbelt så mye som hver innbygger i fattige land, sier leder Lars Haltbrekken.

Den mest fremtredende forhandleren for verdens lavtliggende øystater, Tuvalus Ian Fry, mener også at Lynas overforenkler.

– Lynas har et alt for naivt perspektiv. Det er langt mer komplekse forhandlinger som pågår i korridorene, som han ikke har tatt hensyn til. Hovedgrunnen til at Kina gjorde det de gjorde er at USA ikke kunne legge frem noe substansielt, sa Fry til Worldwatch Institute.

HADDE LEST BOKA

Lynas er forfatter, gjesteforsker ved universitetet i Oxford og klimakonsulent i selskapet Oxford Climate Associates, som gir råd til myndigheter og andre om hvordan de skal kunne bli klimanøytrale. Men hvordan blir en britisk klimaforfatter rådgiver for regjeringen på Maldivene, av alle land på kloden?

– Presidenten på Maldivene, Mohammed Nasheed, hadde rådgivere som hadde lest min bok «Seks grader». De tok kontakt, og jeg sa ja. Det er ubetalt, men jeg synes det er veldig spennende. Maldivene vil bli karbonnøytrale innen 2019, noe som er det mest ambisiøse målet av noe land.

HISTORISKE ÅRSAKER TIL MANGLENDE KRITIKK

Lynas mener grunnen til at miljøorganisasjoner ikke kritiserer Kina er historisk.

– Det er mange i miljøorganisasjonene

Den britiske klimaforfatteren Mark Lynas var til stede under de lukkede forhandlingene i København, som delegasjonsmedlem for Maldivene.

Barack Obama ble ydmyket av Wen Jiabao fra Kina under toppmøtet i København, mener den britiske klimaforfatteren Mark Lynas. – Naiv fremstilling, mener Tuvalus Ian Fry og Norges Naturvernforbunds Lars Haltbrekken. (FOTO: KIM AGERSTEN/JD DANMARK)

som holder fast ved sitt elskede synspunkt om at i-landene alltid er de onde, mens u-landene er de uskyldig rammede. Men du kan ikke ønske en reduksjon av CO₂-nivået i atmosfæren til 350 deler per million, og å begrense oppvarmingen til maksimalt en og en halv grad, uten å stille krav til verdens største utslippsland. Atmosfæren bryr seg ikke hvor utslippene kommer fra. Både u-land og i-land må kutte for at vi skal nå klimamålene, sier Lynas.

Han mener kravet om at fattige land må få lov til å forurense i en periode for å bygge seg opp økonomisk, er et blindspor.

– Det som må skje er at utviklede land må bidra med penger og teknologi slik at u-landene kan hoppe over den forurensende delen av utviklingen. U-landene, med Kina og India i spissen, ønsker dette, men kjemper hardt mot krav om utslippskutt. Det var de som reelt sett torpederte en god klimaavtale i København, sier Lynas.

Maldivenes regjering gjennomførte i forkant av København-møtet en regjeringskonferanse under vann, for å vise hvordan fremtiden kan bli for øystaten.

(FOTO: 350.ORG)

– Kina saboterte samtalene, ydmyket Barack Obama med vilje og insisterte på en horribel «avtale» slik at vestlige ledere skulle dra hjem og få skylda.

Klimaforfatter Mark Lynas

TROR PÅ FN

FN styres etter en konsensusmodell, der alle land må være enige om en avtale før den vedtas. Dette gir enkeltland stor makt til å blokkere prosessen. Tross dette ser ikke Lynas noen bedre løsning enn å fortsette i FN-sporet.

– Noen vil ha mer avstemninger og mindre konsensus, andre vil holde på dagens prinsipp. Uansett kan du ikke legge skylden på FN-systemet. FN blir ikke bedre enn summen av sine medlemmer, sier Lynas.

Også Haltbrekken er enig i at FN-sporet er den riktige veien fremover.

– De elendige klimamålene i København ble fremforhandlet av noen få, bak lukkede dører.

Noen sier vi må gi opp FN og i stedet be de seks største forurenserne bli enige. Vi skal altså la bremseklossene forhandle om verdens framtid, uten pådriverne fra for

eksempel Tuvalu. Hvor dårlig blir vel ikke en slik avtale? spør Haltbrekken.

FORESLÅR KARBONNØYTRAL-MØTE

I sin artikkel virker Mark Lynas som en svært resignert mann etter kollapsen i København. Nå, etter å ha tenkt seg om, ser han flere veier som kan følges frem mot nye forhandlingsrunder.

– Først og fremst må alle opprettholde presset på i-landene for å styrke utslippsmålene. Jo større kutt i-landene lover, jo vanskeligere blir det for u-landene å stå utenfor. I tillegg er det flere land som har satt seg som mål å bli karbonnøytrale, deriblant Norge og Maldivene. Hvorfor samler vi ikke alle disse landene til et møte? Med felles mål for fremtiden bør vi også ha mulighet til å finne et felles utgangspunkt for forhandlingene, avslutter Lynas.

– BEGYNN KUTT- INGEN HER, JENS!

Oljeindustrien må hindres i å utvide til nye områder, mener Naturvernforbundet. Her er Troll A-plattformen.

(FOTO: MARIT HOMMEDAL/STATOIL)

Begrensning av parkeringskapasitet i byer er ett av tiltakene Naturvernforbundet vil satse på.

(FOTO: SPAREBANK1/Flickr.COM)

En av mange paroler i klimademonstrasjonen i København 12. desember var rettet mot Norges oljeavhengighet. (FOTO: KRISTIAN SKJELLUM AAS)

Norge skal kutte sine CO₂-utslipp med 30 prosent innen 2020. Det har vi nå meldt til FN, i samsvar med avtalen fra København. Men hvordan skal det gjøres? Hvilke kutt kan iverksettes raskt og smertefritt? Vi spurte Naturvernforbundet.

Tekst: MARTIN ØDEGAARD
redaksjonen@naturvern.no

Klimakur 2020 har akkurat kommet, med forslag til tiltak for å kutte norske klimagassutslipp. Men det er ikke første gang dette har blitt utredet. Tiltaksanalyser, kuttpakker og forslag har også tidligere blitt presentert, blant annet fra Lavutslippsutvalget og Statens forurensningstilsyn (nå KLIF). Likevel har utslippene bare økt. Nå har Norge påtatt seg å redusere sine utslipp med 30 prosent innen 2020. Riktignok er

dette inkludert tiltak i utlandet, men det må også kuttes her hjemme hvis vi skal nå målet. Norges Naturvernforbund har nå forslaget klart til hvor de ønsker at kuttingen skal begynne.

OLJE-SLUTT

Det viktigste tiltaket for å få ned klimagassutslippene er å få gjort noe med olje- og gassproduksjonen, sier Anders Haug Larsen, klimarådgiver i Norges Naturvernforbund.

– Det er de som har mest penger og som så langt har sluppet billigst unna.

Han mener at å hindre oljeindustrien i å komme inn i nye områder blir viktigst.

– Grensa må i alle fall gå ved Lofoten, sier Haug Larsen.

– Klimakur 2020 må være med på å legge fundamentet for et Norge uten store klimagassutslipp, og den omlegginga må skje så fort som mulig.

DEN SISTE OLJE

Naturvernforbundet har kjempet lenge for å få vekk oljefyrene som finnes rundt i landet.

– Det er det billigste tiltaket vi kan gjøre.

Det er også et av det enkleste, for det finnes så mange gode alternativer, sier Haug Larsen.

Oljefyrene er et eksempel på tiltak som også kommunene har påvirkning på, og Haug Larsen mener at staten og kommunen kan sette i gang umiddelbart med å fase ut oljefyrene.

FÆRRE VEIER

Når det gjelder samferdsel vil det å hindre økning i biltrafikken gi store utslippskutt.

– Vi må slutte å bygge veier som øker trafikken, sier Holger Schlaupitz, fagleder i Naturvernforbundet.

Også omgjøring av bilfelt til kollektivfelt i og rundt byene, og restriktive tiltak mot biltrafikken mener han er viktige tiltak. Begrensning av parkering i byer og tettsteder og ved kjøpesentre utenom byene er tiltak som vil få ned utslippene fra transportsektoren.

Schlaupitz mener også at det må legges begrensninger på flytrafikken ved ikke å utvide flyplasskapasiteten, og settes strengere begrensninger i antall flybevegelser i flyplassenes konsesjoner.

Kina støtter klimaavtale

I sitt innspill til Copenhagen Accord, klimaavtalen som ble fremforhandlet i København, har Kinas statsminister Wen Jiabao sagt at han ønsker et «omfattende, effektivt og bindende utfall» av klimaforhandlingene. Målet er å få vedtatt en slik avtale på klimatoppmøtet i Mexico i desember.

Den kinesiske statsministeren har også offentlig støttet avtalen fra København, og påtatt seg et mål om å redusere utslippene per produsert enhet med mellom 40 og 45 prosent innen 2020. Det melder Reuters.

2010 blir rekord-varmt

Snø og sprengkulde i Sør-Norge til tross: 2010 ligger så langt an til å bli et av de aller varmeste årene i historien, globalt sett. Danske og britiske meteorologer melder til Berlingske Tidende at verdenshavene aldri

Longyearbyen med kullkraftverket. Klimautslippene fra Svalbard øker, viser en ny rapport.

Svalbards utslipp øker

Utslippene av klimagasser på Svalbard øker, og turisme står for en stor del av økningen.

Det er Klima- og forurensningsdirektoratet (KLIF, tidligere SFT) sammen med Norsk institutt for luftforskning og Universitetssenteret på Svalbard som har gitt ut en rapport om økning i klimagasser på Svalbard.

– Vi har beregnet utslipp av klimagasser

på Svalbard fra 2000 til 2007. Det viser at de største utslippene av klimagasser kommer fra kullbasert energiproduksjon og skipstransport, spesielt cruisetrafikken, sier direktør i KLIF, Ellen Hambro på KLIFs hjemmesider.

Rapporten viser at dersom det ikke blir satt inn tiltak eller begrensninger på utslippene fra Svalbard, vil de fortsette å

øke fram mot 2025.

– Forurensning så langt mot nord kan ha betydelige klima- og miljøeffekter, spesielt utslippene av sot. Dette påvirker klimaet både fordi det varmer opp atmosfæren og fordi det fører til økt avsmelting når det avsettes på snø og is, sier en av forfatterne av rapporten, seniorrådgiver Vigdis Vestreng, på KLIFs sider.

har vært varmere enn nå. I tillegg har det vært usedvanlig mildt over store områder i vinter, blant annet på Grønland, på Svalbard og ved Middelhavet. Nord-Amerika er også mildt, og OL-byen Vancouver satte varmere rekord i januar. På den sørlige halvkule har hetebølger rammet blant annet Australia, Brasil og Sør-Afrika.

AWILHELMSEN

Cruise • Royal Caribbean Cruises Ltd.
Finansforvaltning • Awilco Invest AS
 • AW Capital AS
Offshore • AWILHELMSEN Offshore AS
Tank • Awilco AS
Eiendom • Linstow AS
Forbrukerelektronikk • Expert-kjeden

AWILHELMSEN MANAGEMENT AS
 Beddingen 8, Aker Brygge
 Postboks 1583 Vika
 0118 Oslo
 Tlf.: 22 01 42 00 - Fax: 22 01 43 74

Finsefondet

STIPENDIUM TIL VERN AV FJELLNATUR

Finsefondets styre vil i 2010 dele ut stipend(er) i størrelsesorden 50 - 300 000 kroner. Alle som faller inn under fondets formål, kan søke.

Søknadsfrist 1. mars 2010.

Les om Finsefondet og hvordan du søker på

www.finsefondet.no

VIL VOKSE INN I HIMMELEN

Oslo Lufthavn ønsker å bygge ny flyterminal på Gardermoen for å kunne takle en kraftig trafikkvekst. Naturvernforbundets overslag viser at veksten vil gi klimagassutslipp som er 70–80 prosent høyere enn hva de var i 1990, tross nye fly med lavere utslipp.

Tekst: MARTIN ØDEGAARD
mo@naturvern.no

Det internasjonale klimapanelet, IPCC, sier at rike land må kutte sine klimagassutslipp med 40 prosent innen 2020.

– Det betyr at alle sektorer må ta ansvar, men det gjelder tydeligvis ikke for luftfarten, som med en ny terminal på Gardermoen vil legge opp til å bruke tre-gangen på sine klimagassutslipp, sier Holger Schlaupitz, fagleder i Norges Naturvernforbund.

– For det første er dette med på å undergrave IPCC sitt mål om at rike land må kutte med 40 prosent. For det andre gjør det at andre sektorer må kutte desto mer, sier Schlaupitz.

Han mener man må spørre seg om en statlig eid flyplass kan få lov til å ha slike målsettinger uten at politikerne gjør noe.

FLYR MEST

Nordmenn i er i dag de som foretar flest

Oslo Lufthavn ønsker å bygge ny terminal på Gardermoen, noe som ifølge Naturvernforbundets overslag vil gi økte klimagassutslipp.

FOTO: ØYVIND MARKUSSEN/OSLO LUFTHAVN AS

flygninger i Europa, ifølge Eurostat. Spesielt gjelder dette på kortere distanser.

– Dette er helt feil vei å gå, sier Schlaupitz.

Tallene viser at nordmenn foretar 2,8 flyreiser hver i året, skriver Dagsavisen. Dette er mer enn tre ganger så mange som spanjolene, som flyr nest mest.

– I tillegg har Norge kraftig vekst i flytrafikk fra 1990 og fram til i dag. Og flytrafikken fortsetter å vokse, når den egentlig burde begynt å gå ned, sier Schlaupitz.

Avinor og flybransjen arbeider for å kutte utslipp fra flyplassdrift og flytransport. Men dette skjer samtidig som det legges opp til en veldig stor vekst i flytrafikken, slik veksten blir større enn forbedringen.

ØNSKER POLITISK DISKUSJON

Schlaupitz sier at Avinor fram til nå har drevet uten særlig innblanding fra norske politikere. De har sine inntekter fra lan-

dingsgebyrer på norske flyplasser, og utbygginger får sjelden samme oppmerksomhet som bygging av veier eller sykehus siden inntektene går utenom statsbudsjettet.

– Vi ønsker en politisk diskusjon om dette. Dersom det investeres mange milliarder her kan det være et argument mot bygging av høyhastighetsbaner ved en senere anledning. Undersøkelser viser at 75-95 prosent av flytrafikken går vekk dersom reisetida med tog kommer under tre timer, sier Schlaupitz.

– Dersom man tar klimatrusselen på alvor, så må forurensere betale mer for seg. Vi må stille spørsmål om hvor mye man skal fly i framtida, når man skal kutte så mye i norske og globale klimagassutslipp, sier han.

Verken Avinor eller Oslo Lufthavn kjente til beregningene som er gjort av Naturvernforbundet og ønsket derfor ikke å kommentere dem.

VI LEGGER TIL
RETTE FOR DE
SOM KOMMER
ETTER!

WWW.CHILDFOND.NO (BOTO K&E)

DET FINNES IKKE AVFALL - KUN RESSURSER | WWW.HRS.NO

Vi som jobber på jernbanen er stolte
fordi vi også gjør en innsats
for et bedre miljø.

Norsk Jernbaneforbund

FOTO: HENDRIK FLØHS/ISTOCKPHOTO

Fra 2007 til 2010 har rovviltmyndene vedtatt felling av 421 gauper, 87 flere enn faglig anbefalt.

SKYTEGLADE ROVWILTNEMNDER

Årets gaupejakt er i gang, med rekordmange dyr på fellingslisten. Ifølge en ny rapport bryter rovviltmyndene med faglige råd når de setter sine kvoter. Naturvernforbundet har bedt Riksrevisjonen om granskning.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

Årets gaupejakt er i gang, med 143 dyr på fellingslisten. Man må helt tilbake til 1878 for å finne høyere fellingstall. Naturvernforbundet frykter at bestanden igjen skal falle, slik den gjorde på slutten av 90-tallet etter kraftig avskyting. Fra 1997 til 2004 ble bestanden nesten halvert, fra 481 til 258 dyr. Den dramatiske reduksjonen kom etter flere år med svært høy jakt.

Naturvernforbundet ber nå Riksrevisjonen granske rovviltmyndenes rolle i norsk rovdyrforvaltning. Nemndene er politiske utvalg som blant annet bestemmer

jaktkvotene for gaupe i sin region. De skal ta utgangspunkt i en faglig vurdering av hva bestanden tåler. Naturvernforbundets rapport «Skyteglade rovviltmyndene» viser at 4 av 5 gaupekvoter de fire siste årene er satt høyere enn faglig anbefalt. Fra 2007 vedtok nemndene felling av 421 gauper, hele 87 flere enn faglig anbefalt.

– Dette gjelder ikke bare gaupe. Rovviltmyndene behandler de andre rovdirene på samme måte. Det meste går i rovdirenes disfavør. Vi mener dette er misbruk av nemndenes mandat. Derfor ber vi Riksrevisjonen se på saken, sier fagleder Arnodd Håpnæs i Norges Naturvernforbund.

– GREIT Å BLI GRANSKET

Leder av rovviltnemnda i Hedmark, Arnfinn Nergård, sier til NRK Hedmark at han ikke er redd for å bli gransket av Riksrevisjonen. Nergård sier at rovviltnemnden utøver et skjønner når de vurderer hvor mange dyr som kan skytes.

– Rovviltmyndene er en lyttepost til folk ute i bygdene. Det ligger en kunnskap ute blant folk som skal tas hensyn til, sier Nergård til Natur & miljø.

– Jeg synes oppdrettsnæringen er viktigere enn å ta vare på villaksen hvis man ikke kan klare begge deler.

Ordfører Helge Andre Njåstad (Frp) i Austevoll. (TV2)

– Vi har tatt forskerne på alvor litt for lenge. Vi må ta oppdrettsnæringen på alvor.

Samme Njåstad til TV2.

– Jeg er mye sintere på regjeringens gasskraftpolitikk nå enn jeg var da. Men jeg har lært at du ikke bør grine foran Scanpix.

Ingeborg Gjærum til Dagsavisen under Natur og Ungdoms landsmøte.

– Jeg skal ærlig innrømme at da møtet i København var over var jeg litt Emo-Else, som en jeg kjenner pleier å kalle meg når jeg er litt grinete.

Ingeborg Gjærum igjen, under leders tale på Natur og Ungdoms landsmøte.

– Det er vanskelig å klandre legitime klimaforskere for ikke å engasjere seg nok i «debatten». For om de skulle tilbakevise alt tøyset som klimaskeptikere får på trykk i aviser, blogger og diskusjonsfora så ble det ikke mye forskning.

Tormod V. Burkey, dr. philos i økologi og vernebiologi, i Dagsavisen.

– There is nothing deadly about this deadline.

FNs klimasjef Yvo de Boer om dødlinja for å levere inn utslippskutt til FN på en pressekonferanse i Bonn i januar

– Miljøbevegelsen, særlig klima-alarministene, baner veien for en hittil usett innblanding fra regjeringer. De forteller oss hvordan vi skal leve, oppføre oss, forbruke, spise, reise og så videre. Noen av oss har opplevd lignende ting under kommunismen.

Tsjekkias president Vaclav Klaus under lanseringen av den danske utgaven av sin bok «Blå planet i grønne lenker». (Politiken)

VIL STANSE

(FOTO: CARL-FREDRIK SALICATH/NATUR OG UNGDOM)

PORTRETTE

Hvem:

Ola Skaalvik Elvevold

Hva:

Nyvalgt leder i Natur og Ungdom

Hvorfor:

Leder Norges mest dynamiske politiske ungdomsorganisasjon, som har sitt høyeste medlemstall siden 1993.

OLJEFLEETING

I løpet av en hektisk måned har Ola Elvevold rukket å ha bli valgt til leder, lenket seg fast og sittet på glattcelle. Han styrer nå Natur og Ungdom, som har sitt høyeste medlemstall på veldig mange år. Å få et intervju var ikke enkelt. Da vi skulle møte ham, satt han på glattcelle.

Tekst: MARTIN ØDEGAARD
mo@naturvern.no

Er innbrakt og sitter i politibilen. Men tida løper fra oljelobbyen. Vi krever åpen debatt, og vi skal stoppe dem ved Lofoten.

Ola Elvevold på twitter, før det ble stille fra hans kant.

Etter 20 timer på glattcelle sier han at aksjonen, hvor de skulle hindre oljelobbyen i å ha en hemmelig konferanse, som sådan gikk bra.

— Men det bryter litt med hvordan vi har jobbet tidligere. Vi ønsker å sette fokus på Lofoten, Vesterålen og Senja og hvordan oljelobbyen opererer.

Han sier at dersom man venter til boreriggene allerede er oppe så har man tapt.

— Jeg mener det er forsvarlig å benytte sivil ulydighet når det er snakk om samrøre slik det har vært her. Dette er et område det er vanskelig å sette søkelys på uten å bruke uortodokse metoder, sier han.

POSITIV RESPONS

Ikke alle liker at ungdommer sperrer veien når politikere og oljelobby skal samrøre, men Elvevold sier at han er positivt overrasket over støtten som har kommet i etterkant.

Selv om aksjonen kom mindre enn en måned etter han ble valgt som leder vil han fortsatt være forsiktig med å anvende sivil ulydighet.

— Det er to år siden sist, og det skal fortsatt kun brukes i særlige tilfeller. Dette er et virkemiddel som skal brukes med måtehold og må ikke misbrukes, sier han.

OLJE-ÅRET

At kampen mot oljeboring utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja kommer til å bli et satsningsområde for Natur og Ungdom i år, kommer neppe som noen overraskelse. Det er en kamp som antakeligvis ikke kommer til å bli avgjort før mot

slutten av året

— Men denne kampen er på ingen måte vunnet, og vi undervurderer ikke noen. Dette er den store saken som landsmøtet har gitt marsjordre på, sier Elvevold.

— Dette er et veiskille som handler om hvilke næringer vi skal gi forrang, om matproduksjon og hvilke utslipp vi skal ha om 40 år.

INGEN REVOLUSJON

Selv om den første måneden har vært turbulent, forsikrer han at han ikke vil legge om kursen i Natur og Ungdom.

— Jeg har ingen planer om å foreta noen store linjeskifter. NU er solid bygd og har sine arbeidsmåter, sin stil og en veletablert profil. Så noen revolusjon blir det ikke, det kan jeg si.

Folk som har jobbet sammen med ham sier han er mer folkelig enn forgjengeren, mens andre ville forandre det til marginalt mer folkelig.

Selv sier han at han åpenbart må være seg selv

OG LITEN FORANDRING

En som har varslet om ikke revolusjon, så i hvert fall forandring, var Barack Obama, som Elvevold etter sigende er en stor tilhenger av. Men etter å ha hørt ham snakke under klimatoppmøtet i København har den amerikanske president hatt en synkende stjerne hos NU-lederen.

— Han er ikke en like stor helt lenger. Vi hadde store forhåpninger i København, men det er tydelig at det er mange ting som må skje i USA før landet kan spille noen stor og avgjørende rolle i klimaforhandlingene.

Tvers over gata. 200 meter varmerør fører oppvarmet vann på 85 grader fra Skrepstad gård til Bjørkelangen skole tvers over gata. Jarle Nordli (t.v.) fra Aurskog-Høland Nærvarme AS og ordfører Jan A. Nordli (t.h.) mener satsning på bioenergi på sikt kan gi mange arbeidsplasser i kommunen.

Klimakutt for kommunen - næring for landbruket

I Aurskog-Høland har fire bønder blitt viktige aktører innenfor næring og miljø etter at kommunen besluttet å bytte ut oljefyr med bioenergi i alle kommunale bygg.

Aurskog-Høland Nærvarme AS er direkte resultat av økt bioenergisatsning i Aurskog-Høland kommune. De fire bøndene som etablerte selskapet har kontrakt på levering av nærvarme til Bjørkelangen skole fra gården Skrepstad tvers over gata. Denne ene skolen alene sparer miljøet for 210 tonn CO₂ hvert år.

- Dette er vår første kommersielle fyresentral basert på flis. Vi har håp om å få til flere nærvarmeanlegg nå som kommunen satser på bioenergi, sier Jarle Nordli, en av de fire eierne.

Energi- og klimaplan Aurskog-Høland er en stor skogkommune med god tilgang på bioenergi.

Ordfører Jan A. Mærli mener at i tillegg til å være miljøvennlig, er nærvarme økonomisk lønnsomt i lengden. - Planen er at økt forbruk av bioenergi vil stimulere næringsvirksomheter og sysselsetting i distriktet og gi arbeidsplasser utover anleggsfasen, sier han.

Denne høsten foreligger en ny

energi- og klimaplan for kommunen. Målet er å erstatte oljefyring i alle eksisterende kommunale bygg innen 2015. Klimagassutslippene i 2020 skal være 30 prosent lavere enn 1990-nivå.

- Allerede har vi planer om å bruke bioenergi som energikilde ved konvertering av oljekjeler ved Bråte skole, Aursmoen skole ungdomstrinnet, Hemnes sykehjem og om mulig Setskog oppvekstsenter. Vi skal også legge til rette for energieffektive og klimavennlige løsninger i nye bygg og vurdere fjernvarmeanlegg i større utbyggingsområder, forklarer Mærli.

Nytt bein å stå på Uten finansiell støtte fra utsiden ville etableringen av Aurskog Høland Nærvarme AS ha vært ønsketenkning. I tillegg til gode lånebetingelser fra den lokale banken har Innovasjon Norge støttet prosjektet med 30 prosent av totalinvesteringen på 1 986 000 kroner.

- Som bønder trenger vi flere bein å stå på. Uten støtte fra Innovasjon Norge hadde nærvarmeanlegget vært et eneste stort sjansespill. Gode rammevilkår, støtteordninger og økt kunnskap om fordelene ved bioenergi er det som må til for at leverandører som oss kan lykkes i stor kommersiell stil, sier Nordli fra Aurskog-Høland Nærvarme AS.

Støtter bioenergisatsning i landbruket

- Bioenergiprogrammet til Innovasjon Norge støtter bioenergisatsning i landbruket. Dette gjelder både anlegg på landbrukseiendom, men også anlegg eid av bønder og skogeiere som selger energi til næringsbygg eller offentlig virksomhet. Varmekunden slipper kapitalkostnader og usikkerhet rundt drift av varmeanlegg.
- Nesten alle norske kommuner kan dekke alt oppvarmingsbehov

i all framtid fra trevirke og annen bioenergi. Dette er både CO₂-nøytralt og gir mange lokale arbeidsplasser. Teknologien finnes og økonomien er konkurransedyktig.

- Så langt har Innovasjon Norge bidratt til etablering av 60 anlegg som selger varme til offentlig eller privat virksomhet.

For mer informasjon om Innovasjon Norges bioenergisatsning, se www.innovasjonnorge.no/bioenergiprogrammet.

FOTO: BIOPIX.DK/JC SCHOU

HAIBESTAND NÆR FULL KOLLAPS

**TRUEDE
ARTER**

Den kan brukes til alt fra sandpapir til bokinnbinding, serveres som «kalvekjøtt fra havet» og man stopper ikke svineinfluensa uten. Nå nærmer pigghåen seg fullstendig kollaps, men norske myndigheter tillater direkte fiske, trass i klare advarsler fra havforskningen. →

FISKER TONNEVIS AV

Pigghå var en av Nord-Atlanterens mest tallrike fisker, men et massivt overfiske har sendt bestanden rett til bunns. Likevel fanges hundrevis av tonn av den kritisk truede haien i Norge, hvert år. At folk flest går rundt med en dråpe pigghå i blodet, viste du nok ikke.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

DRAMATISK UTVIKLING

Pigghåens utvikling kan ikke kalles annet enn dramatisk. De siste tyve årene er arten redusert med 95 prosent i Nord-Atlanteren. Bestanden regnes som kritisk truet, både på den norske og den internasjonale rødlisten. Hovedårsaken er overfiske. Nedgangen skulle imidlertid gå langt før Det internasjonale havforskningsrådet (ICES) reagerte. ICES overvåker fiskebestandene og gir fangstråd etter hva de mener bestandene tåler. Først i 2006, da bestanden var nær kollaps, gikk de ut og anbefalte full stans i fisket. Trass i rådet har norske myndigheter valgt å fortsette deler av fisket. Fartøyer under 15 meter kan fortsatt fiske pigghå i indre farvann.

BEKYMRET HAVFORSKER

– Det er absolutt grunn til bekymring for pigghåen. Man bør være spesielt forsiktig med å fiske på en slik art, sier havforsker Tone Vollen i Havforskningsinstituttet. Til fisk å være blir pigghåen uvanlig gammel. Man har funnet 75 år gamle pigghåer. Pigghåen er en stimfisk, som trives best sammen med haier av samme kjønn og alder. Ved å fiske på slike ansamlinger kan man fortsette å få gode fangster selv om bestanden er svært lav.

– I teorien kan man fortsette å fiske pigghå med

FOTO: BIOPIX.DK/JC SCHOU

Fakta

Pigghå (*Squalus acanthias*)

- Bruskfisk, haiart
- Kritisk truet, Norsk rødliste 2006
- 95 prosent nedgang i populasjonen i Nord-Atlanteren siste 20 år.
- Direktefiske tillatt i Norge for fartøy under 15 meter
- Lever på 10 – 200 meters dyp
- Kan vandre langt.
- Blir opptil 1,2 meter lang.
- Maksalder 75 år
- Har kraftige pigger foran hver ryggfinne.
- Føde: Sild, torsk, børstemark, krabber, reker og blekksprut.

I Venezia kan du bestille «kalvekjøtt fra havet» og nyte et smakfullt måltid, uten å vite at det er en av verdens mest truede fiskeslag du setter til livs. Italia er verdens største importør av hai, tett fulgt av Frankrike og Spania. I Storbritannia er haien populær som ingrediens i «fish and chips», og i Tyskland brukes den både fritert og røkt. Og norske fiskere er med på fisket. Dette er historien om Atlanterhavets tallrike hai som er i ferd med å forsvinne.

/ KRITISK TRUET HAI

gode fangster til man tar den siste stimen, forteller Vol-
len

BLANT VERDENS MEST SÅRBARE

Pigghåen er en av artene som er mest sårbare for over-
fiske fordi den blir sent moden, lever lenge, får få barn
og har stor avstand mellom hver generasjon. Haien får
ikke barn før i 20-årsalderen.

– Man kan ikke forvalte pigghåen som en hvilken
som helst annen fisk. Bestanden bruker kanskje 100 år
på å bygge seg opp igjen, mens andre fisker kan gjøre
det på noen få år, sier marinbiolog Per-Erik Schulze i
Norges Naturvernforbund.

De siste årene har det vært fanget mellom 500 og
700 tonn pigghå i norske farvann. I fjor ble det fisket
pigghå til en verdi av 3,3 millioner kroner. Schulze
mener det er penger med sterk og vond bismak.

– Det direkte fisket må stanses. Det kan ikke forsva-
res, verken etisk eller forvaltningsmessig, sier Schulze.

TAR HENSYN TIL FISKERNE

Seksjonsleder Anne Kjos Veim i Fiskeridirektoratet sier
at man tillater noe fiske på pigghå av hensyn til kystfis-
kerne. Fisket er kvoteregulert, og direktoratet har pleid
å stanse det når det er på nivå med forrige års fangst.
Fartøy over 15 meter får ikke fiske etter pigghå, men

kan ta den som bifangst i annet fiske.

– Siden vi har gått så hardt til verks med begrens-
ninger i fisket etter ål og kysttorsk, har vi tillatt noe
fiske på pigghå. Vi vil vurdere saken på nytt når den nye
rødlisten kommer til høsten. Da er det mer sannsynlig
at fisket begrenses enn at det økes, sier Veim.

MED TRUET HAI I BLODET

Er du blant dem som har tatt svineinfluensavaksinen,
har du en liten dråpe av haien i blodet. I fjor høst brukte
GlaxoSmithKline haiolje, i stor grad fra pigghå, i vaksi-
nen. Oljen inneholder stoffet skvalen, som har en nyttig
funksjon fordi det reduserer mengden virusantigen.
Stoffet kan fremstilles vegetabilsk. Likevel valgte man å
bruke haiolje. De siste månedene er det produsert cirka
400 millioner vaksiner.

– Dette handler trolig om penger. Det er billigere å ta
olje fra haier ettersom haifisket er så dårlig regulert. For
haibestanden er det ille, uttalte Therese Kihlberg i Sven-
ska Hajföreningen til svenske Aftonbladet i fjor høst.

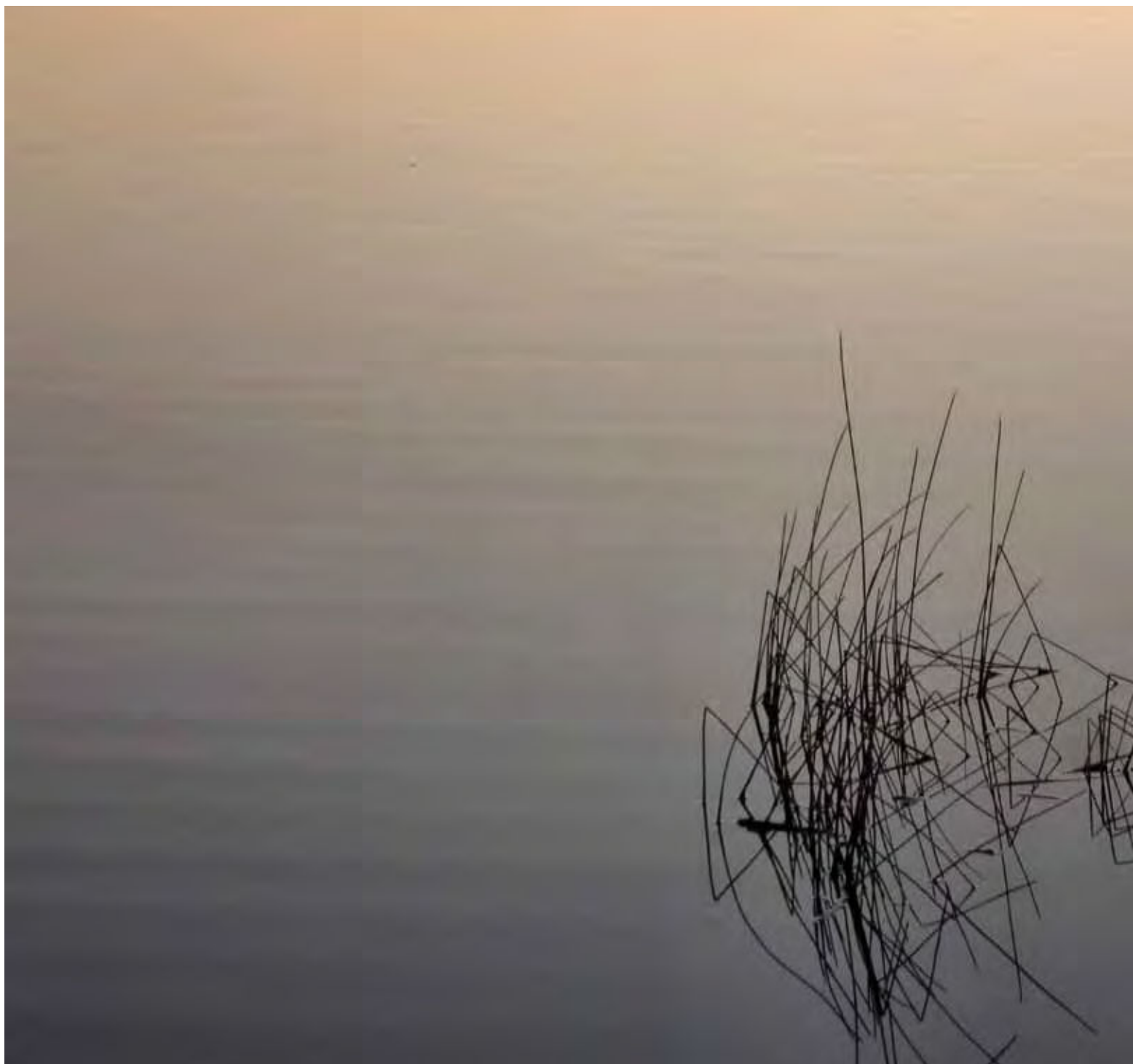
I EU skal fisket kuttes med 90 prosent. I mars kan
haien dessuten komme på den såkalte CITES-listen, noe
som kan medføre restriksjoner på eksport. Om dette
vil føre til et vendepunkt for pigghåen, gjenstår å se. I
så tilfelle må italienerne greie seg uten «kalvekjøtt fra
havet» i fremtiden.

Pigghåen er svært sårbar
for overfiske, fordi den
blir sent moden, lever
lenge, får få barn og har
stor avstand mellom
hver generasjon. Nå er
bestanden i Nord-Atlan-
teren nær kollaps.
(FOTO: UWPHOTO.NO, RUDOLF
SVENSEN)

FOTOKONKURRANSEN

Ikke mye deltakelse i fotokonkurransen denne gang, men vi fikk flere gode bilder. Derfor valgte vi å frigjøre oss litt fra temaet "Miljøminne", og presenterer to stilfulle naturbilder samt ett meget godt reportasjebilde.

Vinner: Gjert Opstad fra Stavanger har fanget stemningen i Hålandsvatnet.

Bli med i foto-konkurransen!

Neste tema:
Kong Vinter

Alle premierte får en ryggsekk fra Norges Naturvernforbund. Vinneren får i tillegg et bokgavekort på 500 kroner.

Slik kan du delta:

- Send maksimum tre bilder i jpg-format til redaksjonen@naturvern.no.
- Hvis størrelsen på den samlede e-posten overstiger 10 Mb, kan det hende den ikke kommer frem. Del gjerne opp forsendelsen i flere e-poster.
- Skriv «fotokonkurranse» i emnefeltet.
- Skriv gjerne et par ord om hvor bildet/bildene er tatt, sammen med navn og adresse.
- Bildet/bildene må være hos oss innen 9. april 2010
- Av praktiske årsaker tar vi kun imot digitale bilder, sendt på e-post.
- NNV forbeholder seg retten til å bruke innsendte bilder til Naturkalenderen 2011.

Premiert: Mette Lundby fra Sandefjord har en gripende historie til dette bildet: ” For snart to år siden var jeg i en gruppe på 12 personer som var på Afrikatur for å se dyr, blant annet i Ngoro Ngoro-krateret. Da vi så denne løven og alle bilene stimlet sammen, og løven søkte skygge mellom de ti-femten bilene, fikk jeg *vondt i etikken* min. Den kom fra savannen og gikk rolig inn mellom bilene, satte seg i skyggen utenfor min synsvinkel, reiste seg og gikk ut på grassletta igjen.”

Premiert: Arne Kildebo fra Drammen viser oss vinterveien med urørt snøskog. Trolsk, vakkert og magisk.

I OLJE TIL KNAERNE

Nigerdeltaet, Nigeria: – Akkurat denne veistrekningen har jeg prøvd å unngå frem til i dag, fordi det har vært landeveistrøvere som har ligget i bakhold, sier Nnimmo Bassey, leder for Environmental Rights Action/ Friends of the Earth Nigeria(ERA/FoEN).

Tekst: JOHN LINEIKRO OG PER ERIK SCHULZE
redaksjonen@naturvern.no

Nigerdeltaet sør i Nigeria, langs en humpete vei gjennom et frodig grønt landskap. Foran oss er den gamle Mercedesen til den lokale «chiefen», ambassadør Kubani. Han skal beskytte oss og forklare vårt ærend om det skulle oppstå problemer. Sammen med Nnimmo er vi på vei til lokalsamfunnet Goi ved et mangrovevassdrag.

I både 2003 og 2004 sprang Shell sine oljerørledninger lekk her og pøste ut olje. Shell sier de har ryddet opp, men lokalsamfunnet er ikke enig. Geert Rietsma fra Friends of The Earth Nederland sitter ved siden av oss i bilen. Han har sammen med ERA og representanter for fire landsbyer bygget opp et søksmål som nå skal opp mot Shells moderselskap i Nederland. Rietsma er glad for endelig å kunne møte opp personlig i det urolige deltaområdet. De nederlandske juristene hans skulle gjerne vært med, men tok ikke sjansen da de ikke kunne få forsikring som dekket kidnapping.

BASE FOR OPPSTAND

Nnimmo forteller at dette området har vært selve basen for flere bølger av oppstand mot oljeselskapenes og myndighetenes framferd under oljeutvinningen som har foregått siden 1957. Deltaområdet er også beryktet for væpnete opprørere med mål om å kaste ut oljeselskapene, og med kidnapping og sabotasje som verktøy.

I dag er vi i fredfullt ærend. I bussen bak oss følger representanter for andre lokalsamfunn som er berørt av oljeutslipp. Host Communities Network (HoCoN) drives av ERA og er en måte å stå sammen i kampen om sine rettigheter. Nå skal de få besøke Goi for å se skadene med egne øyne.

Aadum Bariduanen har fisket litt reker i det oljeblandede vannet. Fisket er blitt elendig etter at oljevirkingsomheten kom.

– Jeg er glad for at lokalsamfunn som er berørt av oljeaktivitetene får mulighet til å utveksle erfaringer, sier 84 år gamle Comrade Che Ibewgura, leder for HoCoN.

– Jeg setter også stor pris på støtten fra Friends of The Earth.

ØDELAGTE FISKEPLASSER

Det ligger en svak eim av olje over elvebredden der landsbyen sjøsetter kanoene sine. En oljefilm marmorerer vannoverflaten, og små dammer med rødsvart råolje skvalper i vannkanten. Der det før var tett mangroveskog står kun stubber igjen. Det er fem år siden utslippet, men området er fortsatt uten vegetasjon. Olje kveler røttene på mangrovetrærne, men her tok også oljen fyr. Fisker og bonde Emmanuel Kumaga Dooh står sammen med andre landsbyboere og viser oss.

– Fiskeplassene mine ble ødelagte, sier han.

– Det er ingenting å få av flyndre, tilapia og krabber her lenger. Vi må spise frosenfisk.

Gjennom det oljedekte vannet kommer en mann og en gutt vassende mot elvebredden. Mannen bærer på en tradisjonell ruse. Gutten kommer bort til oss og viser frem fangsten. En halv kilo småreker ligger i bøtta. Klærne og redskapen er flekket til av olje.

– Faren min stoppa ikke, for han var skamfull for at vi ikke hadde fått noe fisk.

En av de voksne forteller at de vasker reke i varmt vann, og da flyter oljen opp. Etterpå spiser de reke.

VILLIG TIL Å OFRE LIVET

– Kontrasten på måten myndigheter og oljebransje håndterer opprydding i Nigeria versus mange

Chief Bariza (t.v.) lederen for Host Community-gruppen i Goi, saksøker Shell.

andre land er slående. I Norge, som jeg besøkte i august, er man villig til å bruke 100 millioner dollar på å rydde opp etter bare 1000 oljefat søl! Man sitter der og skrubber hver stein. Nnimmo innleder møtet i det fulle forsamlingshuset.

Tema for møtet blir fort viktigheten av å holde sammen. For å få fremmet saken i Nederland har man måttet plukke ut enkeltpersoner som saksøkere, for retten godtar ikke hele lokalsamfunn. Shell har som del av sitt forsvar mot søksmålet, og ifølge ERA for å så splid, stilt spørsmål ved om hele lokalsamfunnet står bak saksøkerne.

– Jeg er villig til å ofre livet for denne saken, sier lederen for den nye Host Community-gruppen i Goi, Comrad Adah Kubani. Mot slutten av møtet appellerer også saksøkeren i Goi, Chief Barizah, om at alle som er i stand til det kjemper, også for de som ennå ikke er født.

Saksøker Shell

Friends of the Earth Nederland saksøker sammen med fire nigerianske bønder oljeselskapet Shell for forurensning og oljesøl i Niger-deltatet.

Like over nyttår ble det i nederlandsk høyesterett klart at Shells hovedkontor i Nederland kan holdes økonomisk ansvarlig for skader som har skjedd i Nigeria. Denne avklaringen var nødvendig før det i det hele tatt

kunne bli snakk om et søksmål mot Shell. Shell argumenterte først for at domstolen i Nederland ikke hadde noen rett til å dømme over Shells handlinger i Nigeria, men fikk ikke medhold i saken.

Saksøkerne er fiskere og bønder fra Niger-deltaet som har mistet inntektskildene sine på grunn av oljesøl. De var glade for domstolens avgjørelse. Nå kan de sette i gang med den virkelige rettssaken for å avgjøre

om Shell er ansvarlige, og hvor mye de eventuelt må gjøre for å kompensere for skadene.

Geert Ritsema i Milieudefensie/Friends of the Earth Nederland sier at folk i Niger-deltaet har forsøkt å få Shell til å rydde opp oljesølet i mange år.

– Denne dommen er en første seier for alle som har kjempet for renere miljø og rettferdighet, sier han.

Det er forventet at rettssaken starter i løpet av våren.

Fakta

Oljesøl Nigerdeltaet

■ Gjennom flere tusen enkeltutslipp har det blitt sølt oljemengder tilsvarende ett Exxon Valdez-utslipp hvert av de 50 siste årene. De vanligste årsakene er brudd på ledninger som følge av mangelfullt ettersyn. Oljeselskapene, med Shell som det største, har utplassert 5284 oljebørner, 7000 kilometer oljerørledninger med 257 pumpestasjoner og 10 eksportterminaler i sumpområdene.

■ Store deler av det enorme deltaområdet mangrover og småelver er berørt av oljesøl. Det måles biologiske effekter av oljeforurensning helt fra punktkildene og ut til havet. Oljen blir ikke lett borte. Det er eksempler på oljesøl fra 1967 som fortsatt utgjør en miljøfare.

■ Oljen spres fra utslippsstedene og ut i deltaområdet spesielt under regntiden. Tidevannet sirkulerer så oljen frem og tilbake i mangrovevassdragene istedenfor å vaske den ut av systemet. Fisket i deltaet er blitt svært dårlig i løpet av den siste generasjonen. Der man tidligere kunne skaffe sitt daglige levebrød gjennom å fiske med nett i bekken, er det i dag tomt for liv. Både skjell, krabber og fisk er borte eller redusert.

BLI NATURVENN!

Klimaendringene skjer raskere. Stadig flere arter og naturtyper forsvinner. Du kan bidra i kampen mot denne utviklingen. **Naturvernforbundets arbeid nytter!**

Som Naturvenn (fast giver) bidrar du til trygghet og kontinuitet i Naturvernforbundets arbeid for natur og miljø. Du kan gjøre en forskjell! Samlede gaver mellom 500 og 12 000 kroner i året gir skattefradrag. Husk å oppgi personnummeret ditt.

Hvordan kan jeg bli Naturvenn?

- Fyll ut skjemaet på nettsiden www.naturvernforbundet.no/naturvenn
- Send e-post til naturvenn@naturvern.no
- Ring oss på telefon 23 10 96 33
- Send SMS med kodeord NATURVENN til 2077

PS! Er du allerede fast giver? Da er du allerede Naturvenn! Ta gjerne kontakt dersom du har spørsmål eller ønsker å endre avtalen din.

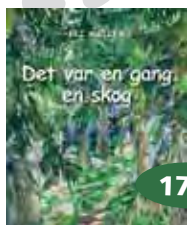
Norges
Naturvernforbund
Friends of the Earth Norway

MEDLEMSBUTIKKEN

VINTER ER GØY!

Sjekk vår nettbutikk for flere produkter og nyheter:
www.naturvern.no/butikk

176,-

Det var en gang en skog

En vakker eventyrbok med et budskap for barn og voksne.

124,-

Fuglekasse Meis eller Stær

Fin fuglekasse av ubehandlet norsk furu. Byggesett. Bygg nå, se fugleungene i våren!

KUN FRA NATURVERNFORBUNDET:

Laminerte feltplansjer / bordbrikker

Sett av 4 flotte 2-sidige laminerte plansjer med fugl, sjøfugl, fisk og blader av løvtrær.

160,- sett

Fuglesang CD

Naturvernforbundets egen dobbel-CD med lydopptak av hele 197 nordiske fuglearter.

236,-

BESTSELGER

NYE BØKER!

FLOTT GAVE

340,-

Sett: På jakt etter små dyr

Disse flotte illustrerte bøkene tar utgangspunkt i dyrenes levesteder, hvem du kan finne hvor.

439,-

På sporet av de fire store

En bok om sportegn, atferd og levesett hos bjørn, ulv, jerv og gaupe.

Fugleplakater sett: Trekkfugl og Vinterfugl

115,-

42 x 65 cm. Klassiker, nå svanemerket produkt. Alle vanlige norske stand- og trekkfugl.

Ryggsekk med logo

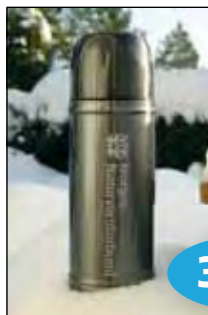
Hugger' fra Bergans rommer ca. 30 liter, flere rom. Lettbetjent bæresystem med hoftebelte.

280,-

1 Liter Ståltermos

med Naturvernforbundets logo, norsk produsent.

304,-

BEST I TEST: VG 22 februar 2009, Hytte magasinet januar 2009.

Termos kopp

0,33 liter. Ståltermoskopp med logo.

TILBUDSPRIS MEDLEMMER:

210,-

BESTILLING

Alle de oppgitte priser er medlemspriser. Ikke-medlemmer betaler ca 25% mer. Faktura/porto/eksp. 88 kroner. Bestilling i nettbutikken med kort: 48 kroner. **ALLE PLAKATER SENDES GODT EMBALLERT I RULL!**

FORNAVN		ETTERNAVN	
ADRESSE			
POSTNUMMER		POSTSTED	
MEDLEM JA ☐ NEI ☐		E-POST (valgfritt)	
☐ Send meg gratis klistremerke "Reklame Nei Takk"			
ANTALL	VARENAVN		
ANTALL	VARENAVN		
ANTALL	VARENAVN		
ANTALL	VARENAVN		

Sendes til Norges Naturvernforbund Salgsavdelingen, Torvgata 1, 3770 Kragerø. Vi sender deg varene med A-post innen en uke, med faktura i pakken.

GJØR 2 BRA TING SAMTIDIG!

-SPAR PENGER
-VERN NATUREN

Med en Naturvernkonto i Cultura Bank kan du spare penger og samtidig støtte Norges Naturvernforbund.

Vil du vite mer?
Ring **22 99 51 99**
eller se: naturvern.culturabank.no

**Norges
Naturvernforbund**
Friends of the Earth Norway

Et etisk alternativ

**CULTURA
BANK**

Tidenes vervepremie i Naturvernforbundet!

Verv nye medlemmer og vinn tur for to med Hurtigrutens klimareise til Svalbard

Verv nye medlemmer og vinn en fantastisk 11-dagers tur med Hurtigrutens MS Fram. Reisen starter i Tromsø 29. mai og vil inneholde foredrag av kjente klimaforskere om klimasituasjonen. Du får også oppleve den vakre, men sårbare, naturen på nært hold gjennom daglige landinger.

BETINGELSER: De nye medlemmene må ha betalt medlemskontingenten for at du skal kunne bli med i trekningen av premien. Familiemedlemskap teller som ett nytt medlem selv om flere nye medlemmer blir vervet. Frist: Trekningen gjøres fredag 7. mai og vinneren vil bli kontaktet umiddelbart.

Jo flere du verver, jo større sjanse for å vinne!

EKSKLUSIVT MEDLEMSTILBUD: Som medlem får du 30 % rabatt* på klimareisen. Les mer om turen på www.hurtigruten.no. For mer informasjon og bestilling, kontakt Hurtigruten på telefon 810 30 000 eller e-post booking@hurtigruten.com. Ved bestilling oppgi kode NATUR. *Cruise only

Støtte til nasjonalpark

Naturvernforbundet i Rogaland tok i fjor til orde for å få området rundt Preikestolen som nasjonalpark. Nå har Fylkesmannen gått ut og støttet forslaget.

Tekst: MARTIN ØDEGAARD
MO@NATURVERN.NO

– Dette er en støtte for forslaget vårt. Preikestolen finnes ikke inne i noen nasjonal plan, og vi har fått høre at det nå må politisk press til for å få saken inn på den nasjonale agendaen, sier Erik Thoring, daglig leder i Naturvernforbundet i Rogaland.

Thoring viser til at det er andre steder i landet hvor kommuner har ønsket en nasjonalpark uten at det har ligget i noen nasjonale planer. I fjor gikk fem kommuner i Trøndelagsfylkene sammen for å få opprettet Daa-pma nasjonalpark. Den gangen ga statssekretær Heidi Sørensen full støtte til det videre arbeidet med etablering av nasjonalparken.

UTFORDRING

Thoring mener utfordringen framover er å få de tre kommu-

FOTO: MARIUS KALLHARDT/FLOKOR.COM

Området rundt Preikestolen kan bli nasjonalpark. Fylkesmannen i Rogaland uttaler seg nå positivt om planene.

nene det gjelder til å gå med på vern av området.

– To av kommunene har allerede vært negative til planene, sier Thoring. Det gjelder Hjelmland og Forsand kommune. Den tredje kommunen det gjelder, Strand, har vært mer positiv.

I sin tilbakemelding peker Fylkesmannen på at det aktuelle området har en rekke naturfaglige og andre verdier som kvalifiserer til status som nasjonalpark eller landskapsvernområde. Blant annet gjelder det verdier i kulturlandskap, kultur-

minner, biologisk mangfold og det spektakulære landskapet langs Lysefjorden.

Et eventuelt vern av Preikestolområdet krever en formell verneprosess etter Naturmangfoldloven.

– Oppstart av en slik prosess er avhengig av lokal og regional støtte og medvirkning, sier fylkesmiljøvernsjef May Brit Jenssen på fylkesmannens nettsider.

HISTORISK

Thoring sier at dersom de får gjennom vernet av Preikesto-

len så vil det være en historisk begivenhet.

– Det har aldri skjedd at noen kommune i Rogaland har bedt om å få vernet noe område før, så vidt jeg vet.

Thoring mener at de har folkelig støtte for forslaget, mens utfordringen framover vil være å samle politisk oppslutning om nasjonalparkprosjektet.

– Det mange politikere frykter er at det skal legges begrensninger på reiselivet. Dette vet vi ikke nok om selv ennå, så her må vi finne ut mer, sier han.

Tyvstartet Naturmangfoldåret

Naturvernforbundet i Rogaland tyvstartet Naturmangfoldåret 2010 med fotoutstilling i Sandnes. Utstillingen samlet over 15 000 besøkende på Vitenfabrikken i Sandnes. Fotoutstillingen var en del av en storsatsing i Rogaland, sammen med konferanser, politisk debatt og åtte ukentlige foredrag.

Daglig leder Erik Thoring kaller utstillingen for en gedigen suksess, og sier de allerede har fått penger til å lage en mobil versjon av utstillingen.

– Vi har tenkt å invitere oss selv til kommuner og videregående skoler i Rogaland med utstillingen i løpet av dette året, sier han.

www.iris-salten.no

Miljøfestival i Lofoten

Naturvernforbundet arrangerer miljøfestival i sommer for å markere folkelig motstand mot oljeboring i nord.

Tekst: MARTIN ØDEGAARD
mo@naturvern.no

Regjeringen vil i år avgjøre om det skal settes i gang en åpningsprosess for oljeboring utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja.

– Denne kampen handler om hva vi skal leve av i framtida. Vi kjemper for at politikerne skal velge ren natur fremfor forurensning, og fornybare løsninger fremfor klimafiendtlig olje og gass, sier leder i Norges Naturvernforbund Lars Haltbrekken.

– Vi mener dette blir årets viktigste markering mot oljeboring, sier han.

FOR HELE FAMILIEN

Miljøfestivalen vil være tilrettelagt for at hele familien kan delta, og vil ha et mangfold av tilbud om

naturopplevelser i Lofoten, samt muligheter til å lære mer om hvordan man kan bidra til å redde miljøet. Det vil også være debatter og konserter.

I tillegg vil man kunne lære hvordan man skal ta i bruk den nye naturmangfoldloven. Det vil bli diskusjoner om hvordan man kan nå ut til flere, hvordan Naturvernforbundet skal bli en større og sterkere organisasjon og strategiplanlegging for den nye oljekampen.

Bok om fuglelivet i Øvre Eiker

Fuglelivet i Øvre Eiker i Buskerud er kartlagt og har kommet ut i bok.

Ann Sire Fjerdingsstad, ordfører i Øvre Eiker, skriver i forordet at ved å samle og strukturere tilgjengelig materiale om historikk og naturmangfold, vil både befolkningen og andre få tilgang til en verdifull kunnskaps-, motivasjons- og inspirasjonskilde. Fjerdingsstad skriver også at boka bidrar til at viktig lokal natur- og miljøinformasjon blir bevart og tatt med inn i fremtiden.

Det er Per Øystein Klunderud, Naturvernforbundets fylkessekretær i Buskerud, som har vært prosjektleder for boka. Han skriver at kunnskapen som nå er samlet skal synliggjøre fuglenes viktige bidrag i det biologiske mangfoldet i Øvre Eiker.

Øystein Folden har mottatt Aura Avis Ærespris for 2009. Her under oppryddingene etter Full City-havariet ved Langesund.

(FOTO: JAN THOMAS ODEGARD)

Avispris til Folden

Møre og Romsdal: Fylkesleder Øystein Folden i Naturvernforbundet er tildelt Aura Avis Ærespris for 2009.

– Det er for meg en ære å hedre deg på denne måten. Du har virkelig lagt ned sjel og innsats for idealismen. Jeg er glad vi har en slik kar i kommunen. Det engasjementet du viser er i alle saker basert på frivillig innsats, og innenfor naturvern spesielt, sa ordfører i Tingvoll, Ole Morten Sørvik, som overrakte prisen.

Folden er drivkraft i speiderbevegelsen i Tingvoll, samt evig produsent av velfunderte uttalelser. Han har også vært kirkeverge og brannkonstabel, ifølge avisen.

NOA til Høyesterett

Oslo/Akershus: Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) sin sak om tilgang til miljøinformasjon fra skogeierselskapet Løvenskiold har nå blitt tatt til Høyesterett. Dette er første gang en sak etter Miljøinformasjonsloven har blitt tatt til Høyesterett.

– Man skal aldri si aldri når det gjelder lovtolkninger, men jeg føler vi har så god kontroll på stoffet som vi kan greie å ha, sier Gjermund Andersen, daglig leder i NOA.

Dersom NOA taper saken vil Miljøinformasjonsloven i praksis være død, mener Andersen.

– Vi har vunnet i tre instanser, og føler vi har en sak som er viktig for hele miljøbevegelsen, sier han.

Saken har vært behørig omtalt i Natur & miljø tidligere, og skal opp i Høyesterett 9. og 10. mars.

Stans i utbygging

Naturvernforbundet i Eid i **Sogn og Fjordane** har stanset en utfylling av strandsonen i Nordfjordeid sentrum. Fylkesmannen gir lokallaget støtte i at utfyllingen skader truede plantearter. Kjøpesenteret Moengården og eiendomselskapet Sjøtun Vest hadde fått tillatelse fra Eid kommune til å bruke tunnelmasser fra utbedringen av en nærliggende tunnel til å fylle ut. Fylkesmannen har nå påklaget tillatelsen, og krever at arbeidet ikke skal påbegynnes før saken er ferdigbehandlet.

www.opsvik.no

Fant ulovlige søppelfyllinger

Oppland: Naturvernforbundet i Oppland har funnet seks private søppelfyllinger i Jevnaker.

Fylkessekretær Ole Morten Fossli sier til Ringerikes Blad at de har laget en liste over bekymringsverdige områder som de mener kommunen bør ta tak i.

Funnene er overlevert til kommunen, fylkeskommunen og fylkesmannen, og det blir kommunens ansvar å følge opp rapporten.

Fossli sier at de vil ta en ny runde i løpet av et år eller to for å sjekke at det faktisk har blitt ryddet opp.

Rundet 1000 medlemmer

Akershus: Naturvernforbundet i Bærum rundet på slutten av fjoråret ett tusen medlemmer, og hadde ved årsskiftet 1053 medlemmer. Det er en økning på nesten ti prosent i forhold til året før.

Lokallagets leder Finn Otto Kvillum sier til Natur & miljø at de har vært våkne for å verve og har gjort det mest i forbindelse med arrangementer.

– Men vi har også hatt vervestands på parkeringsplasser ved inngangen til marka, sier han.

Han forteller at lokallaget blant annet har jobbet med å fjerne den giftige og uønskede planten kjempebjørnekjeks for kommunen, og at Bærum kommune har vært fornøyd med arbeidet som er gjort. De har signalisert at de kan være interessert i å videreføre prosjektet som er inne i sitt siste år.

LEDERS HJØRNE

Klor deg fast, Berg-Hansen!

Med fiskeriministerens eierinteresser i oppdrettsnæring har vi endelig fått det kritiske blikket på oppdrettsnæringa som den fortjener. Derfor: Klor deg fast til ministerposten, Lisbeth!

Naturvernforbundet ropte ikke på ministerens avgang før hun hadde fått satt seg, selv om hun var stinn av laks. Vi tenkte hennes bakgrunn gjorde at hun måtte opptre ryddig for å vise at hun ikke var lakseindustriens fikenblad. I høst fikk hun spørsmålet om oppdrettsnæringens eksistens i fanget. Og aldri før har norske journalister gravd mer i en av landets hellige kyr, oppdrettsindustrien.

Det reiser knapt en kongelig utenlands uten laks i lomma som skal pushes på vertskapet. Hvorfor står alle norske politikere og kongelige og vifter med en laks når de er i utlandet? Hvorfor ikke elbiler, kolmule, fersk sei eller ull? Hvorfor brukes Havforskningsinstituttets ressurser på utviklingsarbeid og reklame for norsk oppdrettsindustri? Hvorfor har Eksportutvalget for fisk ambassadeutsendinger med diplomatstatus i Japan, Kina, USA, Portugal, Frankrike, Tyskland, Italia og Brasil?

At «kjærlighet er ikke hat og oppdrettslaks er ikke mat», er etter hvert en kjent sak. Det går med 3 kilo fisk for å lage ett kilo oppdrettsfisk. Dette er forholdstallet Fiskeridirektoratet bruker. I dokumentarfilmen «Det rosa guldet», sendt på NRK i fjor, påstår Børge Grønbech fra Eksportutvalget for Fisk at man får ett kilo laks for ett kilo fisk brukt til fôr. I et annonsebilag fra Havforskningsinstituttet til Aftenposten påstås det at «En villaks eller en vill torsk har spist ti kilo for å vokse et kilo. For at oppdrettslaksen skal vokse 1 kilo trenger den ca 1,1 kilo fôr». Utregningene er juks fra ende til annen.

Laksen er et rovdyr med en spesialisert matseddel: feit fisk. Og det er bare en viss mengde feit fisk tilgjengelig i havet. Dette er fisk som sild, tobis

og lodde i våre havområder, ansjovetaen i Peru og en nykommer; krill i Antarktis. Disse fiskebestandene er selve motoren i havet. De gjør plankton om til mat for alle som ikke spiser plankton: fugl, sel, all annen fisk, tannhvaler og så videre. Oppdrettslaksens behov for fiskefett har drevet fram overfiske og kollaps på den ene bestanden etter den andre. Det hevdes stadig at dette er fisk ingen andre vil spise. Det er ikke sant. Feit småfisk er fattigfolks fisk over hele verden. Men dette er snakk om pris. Så lenge laksen har bedre betalingsevne enn folk flest, går maten til laksen.

Frøya-ordfører Hans Stølan sa til Adresseavisen i fjor:

– Kommer vi i en situasjon hvor vi må velge mellom oppdrett og villaks, er valget enkelt. Jeg vil helt klart velge oppdrettsnæringen fremfor en næring som er rettet mot fritidsmarkedet.

Er det ikke fantastisk ærlig? Tror ordfører Stølan at villaksen er noe turistnæringen fant opp på 70-tallet?

Norge kan ikke fortsette å skumme fløten av verdenshavene for å lage laks og noen få arbeidsplasser av det. Norge kan ikke fortsette å utsette andre folks elver og vann og kystområder for smitte- og forurensningspresset lakseindustri innebærer.

Nei, klor deg fast, Lisbeth. Så lenge du sitter vil journalistene fortsette sin gravende virksomhet.

Lars Haltbrekken

Leder, Norges
Naturvernforbund

**Norges
Naturvernforbund**
Friends of the Earth Norway

Grensen 9b, 0159 Oslo, Norge
Tlf: 23 10 96 10
Faks: 23 10 96 11
E-post: naturvern@naturvernforbundet.no
Internett: www.naturvern.no

Kontingent: Ny medlem 200,-, hovedmedlem kr 350,-
Pensjonister og studenter: kr 175,- ny medlem 100,-
Familiemedlemskap: kr 420,- nye medlemmer 300,-
Student-/pensjonistfamilie: kr 200,-
Livsvarig medlemskap: kr 7000,-
Medlemmer av Norges Naturvernforbund er automatisk medlem
av det lokal- og fylkeslag vedkommende sokner til.

ØSTFOLD: E-post: ostfold@naturvern.no

Leder: Pål Bugge, Tlf: 905 57 157

OSLO OG AKERSHUS:

Tlf: 22 38 35 20, Faks: 22 71 63 48, E-post: noa@noa.no

Kontaktperson: Gjermund Andersen

HEDMARK: E-post: hedmark@naturvern.no

Kontaktperson: Hege Sjølie, Tlf: 907 90 575

OPPLAND: E-post: oppland@naturvern.no

Leder: Kjell Fredrik Løvold, Tlf: 918 94 751

BUSKERUD: Tlf: 32 75 05 04, Faks: 32 75 84 91.

E-post: buskerud@naturvern.no

Fylkessekretær: Per Øystein Klunderud

VESTFOLD: E-post: vestfold@naturvern.no

Fylkessekretær: Hans Ivar Nesse. Tlf: 33 31 33 42

TELEMARK: Tlf: 35 55 79 54.

E-post: telemark@naturvern.no

Leder: Tormod Svartdal

AUST-AGDER: E-post: austagder@naturvern.no

VEST-AGDER: E-post: vestagder@naturvern.no

Fylkessekretær: Peder Johan Pedersen.

Tlf: 456 05 646

ROGALAND: Tlf: 51 52 88 11, Faks: 51 52 88 15

E-post: rogaland@naturvern.no

Daglig leder: Erik Thoring

HORDALAND: Tlf: 55 30 06 60, Faks: 55 30 06 50,

E-post: hordaland@naturvern.no

Daglig leder: Nils Tore Skogland

SOGN OG FJORDANE: E-post: sognfjordane@naturvern.no

Leder: Hans-Christian Hansen. Tlf: 482 03 226

MØRE OG ROMSDAL:

E-post: moreromsdal@naturvern.no

Leder: Øystein Folden, Tlf: 71 53 33 31, 918 12 542

SØR-TRØNDELAG:

Tlf: 73 51 52 24, Faks: 73 51 27 27

E-post: sortrondelag@naturvern.no

Fylkessekretær: Staffan Dovärn

NORD-TRØNDELAG:

E-post: nordtrondelag@naturvern.no

Leder: Per Flatberg, Tlf: 905 15 046

NORDLAND: E-post: nordland@naturvern.no

Leder: Erling Solvang, Tlf.: 952 54 075

TROMS: E-post: troms@naturvern.no

FINNMARK: E-post: finnmark@naturvern.no

Leder: Vera Eriksen, tlf. 920 32 112

BARENTSHAVKONTORET: Kontaktperson:

Gunnar Album. E-post: album@online.no, Tlf:

75 77 84 10, Faks: 75 77 84 74

NATUR OG UNGDOM: E-post: info@nu.no, Tlf:

23 32 74 00, Faks: 23 32 74 10. Web: www.nu.no

Leder: Ola Skaalvik Elvevold

Ta kontakt med organisasjonsavdelingen dersom listen skal endres. Tlf. 23 10 96 15.

E-post: sa@naturvern.no

E-post: sa@naturvern.no

E-post: sa@naturvern.no

E-post: sa@naturvern.no

E-post: sa@naturvern.no

E-post: sa@naturvern.no

E-post: sa@naturvern.no

Debatt

Stans all seismisk aktivitet i nordomr

■ ■ Gjennom de 3 årene som Oljedirektoratet har gjennomført sine seismikkskytinger på Nordland VII og Troms II (2007, 2008 og 2009) har Andøy Fiskarlag gitt jevnlig uttalelser om situasjonen for fiskeriene på sokkelen utenfor Andenes. Vi har hele tiden hevdet at kystfiskerne i Lofoten og Vesterålen har den beste innsikt i – og forståelse av økosystemene tilknyttet denne viktige delen av norsk kontinentalsokkel. Våre medlemmer har mange generasjoners erfaringer som ballast. Vi er på sokkelen hele året i motsetning til for eksempel havforskere som bor i Bergen og som er her oppe på gjesteopptreden av og til. Vi har nå også høstet erfaringer om seismikkskytingers konsekvenser for fiskeri i kystnære områder.

Andøy Fiskarlag har følgende forståelse av seismikkskytinger: Seismikkskytinger innebærer at kraftige luftkanoner sender sjokkbølger fra havoverflaten som brer seg nedover og sideveis i vannmassene. Sjokkbølgene må være så kraftige fordi de først skal passere opptil flere hundre meter med vannmasser før de passerer 7-9 kilometer med steinmasser. Signalene som returneres må være sterke nok til å kunne registreres på havoverflaten. Seismikkskytinger får alvorlige følger for alt liv under, på og over havflaten. Seismikk dreper fisk og fiskelarver og har skremmeeffekter på fisk i avstander helt ut til minst 34 kilometer i alle retninger fra skytestedet. (Dokumentert i rapporter fra Havforskningsinstituttet.)

Vega Fiskarlag uttaler følgende 12.09.08: "Det har gjennom en årrekke vært drevet med oljeaktiviteter kloss opptil fiskefeltene i havområdene vest av Vega kommune. Disse aktivitetene har også bestått av omfattende seismikkskytinger. De årvisse fiskeriene i sommerhalvåret etter sei er betydelig reduserte. Det har vært en gradvis utvikling over tid, og vårt fiskarlag har erfart at seifisket om sommeren nå er så

Seismikkskipet Ramform Sovereign.

(ILL.FOTO: MORTLARS/WIKIMEDIA COMMONS)

mye redusert at det finnes lite drivverdig for de fleste fiskerne i vårt område. Registreringer av sei begrenser seg nå til et par små felter på områdene vest av Vega."

OD har i perioden 2007-2009 gjennomført såkalte forundersøkelser utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja. Resultatet er at de rike forekomstene av sei utenfor Andenes nå er borte. Sei utgjør en meget vesentlig del av driftsgrunnlaget for hele kystfiskeflåten i Andøy Kommune. Uten sei blir ikke bare våre flytende bedrifter rammet, men fiskeindustrien mister råstoffet som gjør det mulig å skape helårlig sysselsetting i våre kystsamfunn. Dette rammer nå Andøy kommune og alle de andre kystkommunene som er berørt av seismikkskytingene.

Oppslag i Bladet Vesterålen 25.11.09 viser at trålerflåten gleder seg over store mengder sei i Barentshavet. Man har aldri opplevd en slik "produksjon" av sei der. Dette plutselige storfisket indikerer at hovedmengden av sei nå kan befinne seg i Barentshavet som en følge av omfattende seismiske aktiviteter langs fastlandskysten.

Andøy Fiskarlag mener at seismikkskytinger på kystnære fiskefelt i Nord-Norge har ført til at viktige fiskeslag som oppholder seg hele året langs kysten nå er ferd med å forlate sokkelen her nord. Vi frykter at store deler av næringsgrunnlaget

Send debattinnlegg til Natur & miljø!
redaksjonen@naturvern.no

ådene!

for fiskeslagene som tradisjonelt opptrer på sokkelen utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja nå kan være jaget bort eller neddrept. Dette favoriserer den havgående trålerflåten som svir av mange ganger mer drivstoff enn kystflåten per kilo landet fisk. I tillegg er det ikke trålerflåten som sikrer bosetting og lys i husan i kystsammfunnene. Det er det i all hovedsak den mindre delen av kystfiskeflåten som gjør.

Når viktige fiskeslag blir tvunget bort fra kysten havner hele landsdelen i en meget alvorlig situasjon. Andøy Fiskarlag frykter det kan ta mange år før "normalsituasjon" på sokkelen her nord er gjenopprettet. Vi mener at grunnlaget for helårlig næringsdrift basert på fiskeri bare vil kunne gjenvinnes dersom all seismisk aktivitet i kystnære områder opphører.

Nordland Fylkes Fiskarlags årsmøte i 2008 vedtok at "Stortinget må nedsette en granskningskommisjon for å gjennomgå all seismikkaktivitet og tillatelser gitt mot alle faglige råd for hele året 2008 i NØS.

Vi sitter i glasshus!

■ I nummer 5/09 skriver dere i lederartikkelen: "Hvorfor ville Trafigura vaske svært forurenset bensin? For å tjene penger." Men hovedtemaet i nummeret er jo nettopp det: penger, bekymring for oppdrettsnæringens lønnsomhet. Hva dette betyr for sjøfuglene nevnes ikke. "Det er blitt stille langs kysten nå", hørte jeg en si i radioen. Oppdrettsnæringen stjeler fuglenes mat. Hvis dette blir

Granskningen må omfatte ODs informasjon til Stortinget om at det ikke har vært konflikter i Nordsjøen, men sameksistens tidligere år."

Vi minner om at kystfiskerierne i Nord-Norge er den mest effektive, mest miljøvennlige og minst energikrevende høstingen av viktige fornybare matressurser verden kjenner til. Fiskerne som høster av ressursene har også forvaltningsansvar for bestandene. Dette medfører rett og plikt til å gjøre innspill mot ansvarlige myndigheter når det kreves.

Andøy Fiskarlag roper nå varsko for å alarmere myndighetene om hvilken alvorlig situasjon fiskerierne i nord nå ufrivillig ser ut til å være kommet inn i. Vi krever at all seismisk aktivitet i nordområdene opphører med øyeblikkelig virkning. I tillegg krever vi at det siterte vedtaket i NFF nå følges opp av våre myndigheter. Vi er lei av tåkelegging fra OD og oljeindustrien, og vil ha sannhetene på bordet.

Styret i Andøy Fiskarlag

kjent i Frankrike, kan markedet krympe. Brigitte Bardot var opprørt over selfangsten. Det er ikke mindre dyreplageri at fugleforeldrene må se sine unger dø, fordi de ikke klarer å finne mat til dem. Dette må ikke fortsette! Mat til laksen må i det alt vesentlige dyrkes på landjorda.

Tor Hagemann,

Hosle

HELTENE FRA TELEMAR

Vi vil alle være helter. Som bidrar til noe viktig. Som utgjør en forskjell. Som skaper noe. Du velger hva du vil bli. Vi hjelper deg til å bli det.

Studer natur & miljø i Bø

- Bachelor i natur og friluftsliv
- Bachelor i forurensing og miljø
- Bachelor i økologi og naturressurser
- Master i natur-, helse- og miljøvern

Feltarbeid, ekskursjoner og laboratoriearbeid er sentralt i studiene våre, og du vil møte forskning av høy kvalitet innen mange spennende fagfelt, bl.a. klima, energi, miljø, økologi, genetik, bioteknologi, vann og viltforvaltning.

Kontakt: Anette N. Fredly 35952714

Høgskolen i Telemark

www.hit.no

Bø, Notodden, Porsgrunn og Rauland

Fakta om tomgang

Forbudt

Unødvendig tomgangskjøring ved bebyggelse er forbudt, ifølge veitrafikkloven. De som er unntatt for loven er de som jobber i bilen, som for eksempel drosjesjåfører.

En bil på tomgang slipper ut CO₂, svevestøy og andre skadelige stoffer.

Astma

Forskning viser at luftforurensning kan føre til astma. Når det er kaldt og vindstille blir forurensningen i luften ekstra ille. Mange lar bilen gå på tomgang og den skitne luften blåser ikke bort. Luftforurensningen er verst for barn. Bli med på Tomgangsaksjonen på neste side.

Piggfritt

Piggdekk er ansvarlig for en stor mengde helse-skadelig svevestøv. Av den totale mengden svevestøv fra bildekk står piggdekk for 98 prosent. Det finnes to hovedtyper svevestøv. Finstøv, som i hovedsak kommer fra vedfyring, og grovstøv som for det meste forårsakes av piggdekk.

Miljøfartsgrense

Noen steder blir fartsgrensen satt ned om vinteren. Lavere hastighet vinterstid gir renere luft. Når bilene kjører rundt 10 kilometer i timen saktere, reduseres svevestøv i luften med opp til 39 prosent. Nitrogendioksid (NO₂) fra trafikken ble redusert med omlag 13 prosent.

HEMMELIG OPPDRAG

Tomgangsaksjonen

HELDIGVIS HAR VI fortsatt kalde vintre i Norge med mye snø. Men når det er kaldt bruker vi også mer energi på å holde oss varme. Mange faller for fristelsen til å la bilen gå på tomgang. Å la motoren stå og gå mens bilen står stille er både bortkastet energi og gir ekkel, forurenset luft.

ÅRETS FØRSTE hemmelige oppdrag er den store tomgangsaksjonen fredag 5. mars.

Meld deg på oppdraget på www.miljoagentene.no/oppdrag. Møt andre miljøagenter fra ditt område og gå på hemmelig oppdrag sammen.

LUFTA ER FOR ALLE – ikke bare for biler. Bli med å ta lufta tilbake over hele Norge.

MILJØAGENTENE

MED RETT TIL Å SI IFRA

Spikersuppa, Oslo, 1979: "Slå et slag mot privatbilismen" kalles denne aksjonen, som har vært gjentatt flere ganger med hell. Forbipasserende inviteres til å slå bulker i en (allerede kondemnert) bil mot betaling. Dermed sier de samtidig hva de synes om økende privatbilisme, trengsel i sentrum, køer, forurensning og andre negative følger av bilismen. Norges Naturvernforbund har arbeidet for å begrense skadevirkningene av bilismen siden de begynte å gjøre seg gjeldende, og arbeider fortsatt for forbedring av kollektivtilbudet og begrensninger på privatbilisme.

1989: Kritisk til oppdrett

Debatten om fiskeoppdrett har rast i det siste, med lakselusinvasjon, ressursløsning og rømning som stikkord. Men debatten er ikke ny. Allerede i 1989 trykket vår forløper Norsk Natur et fyldig temabilag om miljøkonsekvensene fra fiskeoppdrett.

1983: 15 mrd til skog

"Det er naturlig å være redd, og riktig av og til. F.eks. når det gjelder atombomber, eller når en art trues med utryddelse, som ulven. Men å la blant annet en irrasjonell redsel være bestemmende for å avlive individer av en truet dyreart, er for drøyt. Det moderne mennesket er mer vant til å omgås neddemming av jord og beitemark, forurensninger, forgiftninger, nedbygging, forørkning, avskogning, hungersnød og atombomber enn de skapninger vi deler jorda med."

Lederartikkel, Norsk Natur 2-1983

Fjernvarmebyen Trondheim

Deler gjerne kunnskapen med andre

BOXS Reklamebyrå Foto: SPOT

Etter 26 års utbygging er Trondheim Energi ledende i utviklingen av fjernvarme i Norge. Ved hjelp av 11 ulike varmesentraler og 200 km ledningsnett dekker vi i dag en tredjedel av oppvarmingsbehovet i Trondheimsområdet. Dette er noe av grunnen til at vi er blitt Statkraftkonsernets senter for fjernvarme.

Det ville være synd hvis vi skulle holde denne ekspertisen for oss selv. Norge har vedtatt en sterk økning i fornybar energi, med fjernvarme som et viktig satsningsområde. Dette vil vi gjerne hjelpe til med, i alle faser av satsingen og uansett hvor i landet hjelpen trengs.

For mer informasjon se www.trondheimenergi.no eller send oss en e-post på fjernvarme@trondheimenergi.no

Ettersendes ikke ved varig adresseendring.
Returadresse:
Natur & miljø, Grensens 9b, 0159 Oslo

B-Economique
NORDE

Nye Toyota Prius. Endelig er morgendagen her. Bli med !

Nye Toyota Prius - Avgiftsvinner!

- Redusert avgift med kr 7 600,-
- Kåret til Årets Bil i Norge
- Pris fra kr 272 600,-*

Det finnes pionerer innenfor alle områder. De som går foran og viser vei. Pionerene utfordrer etablerte sannheter og våger å tenke nytt. Det krever at man erkjenner at gårdsdagen ikke var bedre enn morgendagen.

Toyota Prius er bilen som viser at verden går fremover. For over ti år siden lanserte vi verdens første hybrid, og siden da har nærmere 2 millioner førere tatt steget og våget å tenke nytt. I dag er fortsatt ingen annen familiebil i nærheten av Toyota Prius når det gjelder avansert teknologi, lavt forbruk og ultralave utslipp.

Tredje generasjon Toyota Prius er en fullhybrid uten kompromisser. Større, sterkere og renere. Endelig er morgendagen her. Bli med!

www.prius.no

Today
Tomorrow
Toyota

* Veil pris lev. Oslo: Nye Prius fra kr 272 600,-. Forbruk, blandet kjøring: 0,39 l/mil. Utslipp CO₂ 89 g/km. Prisen inkluderer frakt-, leverings- og registreringsomkostning kr 8 500,-. Bilen leveres med Toyota Eurocare inkludert i prisen. Vi har også gunstig tilbud på Toyota Finansiering og Forsikring fra Toyota Financial Services. Bildene kan avvike noe fra modellene. Beskrevet utstyr kan være tilvalg. Avbildet modell er med ekstrautstyr. Importør: Toyota Norge AS, Boks 665, 3003 Drammen. Med forbehold om trykkfeil.